

บทที่ ๒
ปรัชญาเชิงศาสตร์
Philosophy of Science II
ขอบข่ายและความล้าลึกแห่งปรัชญา*

๑. การค้นหาความรู้ ผลักดันการพิศวง

จุดเริ่มต้นแห่งการค้นหาและได้มาซึ่งความรู้ทางปรัชญาและสาขาวิชาการอื่น ๆ เกี่ยวข้องกับศิลปะแห่งการพิศวง (the art of wondering)

a) Wonder: a person, thing or event that causes astonishment (ความประหลาดใจ) and admiration; marvel (รู้สึกทึ่งหรืออัศจรรย์) ปรัชญาเริ่มต้นจากความ “พิศวงกับสิ่งหรือเหตุการณ์รอบ ๆ ด้าน

b) Wonder—the feeling of surprise, admiration (ความชื่นชม) and awe (น่าเกรงขาม, น่ายำเกรง) กระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยสิ่งแปลกใหม่ คาดไม่ถึงและไม่น่าเชื่อ (aroused by something strange, unexpected, incredible)

๒. อารยธรรมตะวันตกสามมหาปราชญ์แห่งนครรัฐ

นครรัฐ (polis) คือเมืองหรือสังคมการเมืองการปกครองขนาดเล็กๆ

๒.๑ อารยธรรมยุคโบราณ ๒๕๐๐ ปีมาแล้วมีศูนย์กลางชื่อว่า เอเธนส์ (Athens) ๒๕๐๐ ปีเศษ มาแล้วปัจจุบัน Athens เป็นนครหลวงของประเทศ Greece และเคยเป็นเจ้าภาพจัดการกีฬาโอลิมปิกส์ ได้รับฉายาว่าเป็นตัว gadfly หมายถึงเป็นตัวเหลือบ ซึ่งรบกวนความคิดเดิม ๆ ของผู้คน

๒.๒ Socrates (470-399 B.C) ซัก-กระ-ติส หรือ โสกราติส หรือแปลงเป็นภาษาไทยง่าย ๆ ศักริษฐ์หรือศักรดิษฐ์

๒.๓ เพลโต (Plato, 427-347 ซึ่งเป็นชื่อ, ฉายา” ซึ่งหมายถึงไหล่ว่างชื่อจริงคือ อาริสโตคลีส -- Aristocles) ผู้เป็น “ศิษย์” ของซอคระติสมักยกย่องกันว่าเป็นบิดาแห่งวิชาปรัชญาการเมือง

* จีโรโซค (บรรพต) วีระสย, เอกสารประกอบการบรรยาย มหาวิทยาลัยรามคาแหง, ๑๔ กันยายน ๒๕๕๕

๒.๔ อาริสโตเติล เป็นศิษย์เพลโต

มา ๒ ครั้งในยุคใหม่ คือปี ๑๘๙๖ และปี ๒๐๐๔ (โอลิมปิกฤดูร้อน Summer Olympics) ทั้งนี้เป็นประเพณีที่คบไฟโอลิมปิกส์ (Olympic Flame) ต้องจุด ณ บริเวณที่เรียกว่า เขาโอลิมเปีย

๑) R.E. Allen, Trans. Plato The Republic. Yale University Press, 2006.

๒) C.D.C. Reeves. Philosopher-Kings: The Argument of Plato's Republic. Princeton University Press, 1988.

๒.๕ อนึ่งในยุคนั้นมีนานานักปรัชญา เช่น “นักโวหาร” หรือ “นักพูดเชิงวิชาการ” ภาษากรีกเรียกซอฟ- ฟิสต์ (Sophist) ตรงข้ามกับกลุ่มไตรเมธีหรือสาม

๓. อารยธรรมจีน

๓.๑ เล่าจื่อ เดิมออกเสียงเป็น “เล่าจื่อ” (Lao Tzu) หมายถึง เล่าจื่อ ผู้เป็นต้นตำรับหรือผู้ก่อตั้ง ลัทธิเต๋า (Taoism)

๑) T.H. Barrett. Taoism under the Tang. London: Wellsweep Press, ๑๙๙๖.

๒) E. Bruce Books and A.T. Books. The Original Anale ets. Columbia University Press, 1998.

๓) Fry of Capra. The Tao of Physics. London: Wildwood House, 1975.

๔) J.J. Clarke. The Tao of the West: Western Transformation of Taoist Thought. London: Routledge, 2000.

๓.๒ ขงจื่อ (Confucius) con-fu-cius c. 551-c. 479 B.C. นักปรัชญาจีน มีชีวิตอยู่ประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน คริสต์ศักราช ลัทธิขงจื่อ Con-fu-cian-ism (ศาสนทางจริยธรรม) formulated by Confucius and introduced into Chinese religion. Self-control (การควบคุมตนเอง) and just activity (กิจกรรมที่ ยุติธรรม)

๑) Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2006.

๒) R. Ames and D. Hall Thinking through Confucius, Albany. Suny Press, 1987.

๓) D. Nivisam. The Ways of Confucianism. Open court, 1996.)

๔. อารยธรรมอินเดีย

๔.๑ พระเวทย์ The Vedas, va-da n. Any older writing of Hinduism. (ศาสนาฮินดู) Including (รวมทั้ง) the psalm, incantation and formulas of worship incorporated in four collections called the Rig-Veda, the Yajur-Veda, Samaveda and the Atharva Veda in Sanskrit (ในภาษาสันสกฤต) เวทย์ (Vedas) means Knowledge.

๔.๒ คำสอนหรือระบบปรัชญาฮินดู (Hinduism)

๔.๓ พุทธศาสนา มี ๓ นิกายใหญ่ ได้แก่

๑) เถรวาท (Theravade)

๒) มหายาน (Mahayana) และ

๓) ต้นตระกูลทิเบต (Tibetan Buddhism) หรือลัทธิลามะ (Lamaism)

๔.๔ ปรัชญามหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi) ว่าด้วยสัตยาเคราะห์, สัตยาครุฑ (satyagraha) ได้รับอิทธิพลจาก Henry David Thoreau นักประพันธ์อเมริกันผู้เขียนและปฏิบัติตนอย่าง ที่เรียกว่า Civil Disobedience คือการต่อสู้โดยสันติวิธี (non-violence) ซึ่งต่อมามากแปลว่าอารยะ ชัดขึ้น

๑) Joan Bondurant. Conquest of Violence.

๒) Hugo A. Bedau, ed. Civil Disobedience in Focus. London: Routledge, 1991.

๓) Richard Dagger. Civic Virtues. New York: Oxford 1997.

๔) Kent Green a walk. Conflict of law and Morality. Oxford: Clarendon Press, 1987.

๕) Peter Singer. Democracy and Disobedience. Oxford: Clarendon Press, 1973.

๕. เซน (Zen) อะไรคือเซน

๕.๑ Zen

๕.๒ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในหนังสือชื่อ นิกายเซน กทม. : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า , ๒๕๔๔ เขียน เกี่ยวกับ ลัทธิเซน (Zen) ซึ่งมีอิทธิพลต่อวงการศิลปะและจริยธรรมอย่างกว้างขวาง พอประมาณจึงคัดบางส่วนมาไว้ ณ ที่นี้เซน เป็นภาษาญี่ปุ่น แปลว่า ฅานในภาษาบาลี ที่ ฅานกลายเป็นเซนไปก็เพราะญี่ปุ่นออกเสียงภาษาบาลีนี้ได้แค่นั้นแต่ เซนของญี่ปุ่นจะตรงกับฅานในศาสนาพุทธแท้ไหนจะต้องดูกันต่อไป ขณะนี้จะขอเขียนถึงเรื่องลักษณะของเซนเสียก่อน เซน นั้น เป็น ฅานหนึ่ง ในพระพุทธศาสนาแตกกิ่งก้านออกไปจากนิกาย อาจารย์วาท หรือที่เรียกกันทั่ว ๆ

ไปว่า มหายาน ด้วยเหตุนี้วัตถุที่เคารพของเซนอันสูงสุดจึงได้แก่พระรัตนตรัยของนิยามมหายานซึ่งมีใช้พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ แต่ได้แก่

๑. พระอมิตาภะพุทธเจ้า (Amitabha) ซึ่งมักใช้เป็นอมิตาพุทธ---เพิ่มเติม
๒. พระโลกศรโพธิสัตว์
๓. และปรัชญาปรมิตา ซึ่งบางที่เรียกกันว่านางดารา

พระอมิตาภะพุทธเจ้า นั้นเป็นแหล่งแห่งพุทธภูมิ พระโลกศรโพธิสัตว์ เป็นมรรคคือเป็นผู้คอยช่วยให้รอดพ้นจากสังสารวัฏ และปรัชญาปรมิตาเป็นจุดที่หมาย คือการเข้าถึงซึ่งปัญญา นอกจากนั้นยังมีพระพุทธรูปอีกหลายพระองค์ เทพยดานางฟ้าอีกเป็นอันมาก ที่ร้ายก็มีที่ตึกก็มีมาก เมื่อ เซน เป็นแขนงหนึ่งในแนวความคิดแห่งพระพุทธศาสนา เซนก็หลีกเลี่ยงสิ่งที่พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้ไปไม่พ้น คือ

๑. เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์
๒. เหตุแห่งทุกข์
๓. ความดับซึ่งเหตุแห่งทุกข์
๔. ทางที่จะถึงความดับซึ่งเหตุแห่งทุกข์

สภาพที่จะอยู่เหนือทุกข์นั้นได้ และไม่มีทุกข์มาข้องแวะอีกต่อไป คือ สภาพแห่งโลกุตระที่มีปัญญาอันเป็น โลกุตระ คืออยู่เหนือโลก รู้จักโลก และมองโลกด้วยสายตาอันไม่อยู่ในโลกหรือข้องในโลกไม่ยินดีในร้ายในโลก ปัญญาขนาดนั้นเป็นปัญญาของพระพุทธรูปเจ้าและปัญญาพระอรหันต์ มีเสียงถามขึ้นมาว่า จิตว่างละซี ขอตอบอย่างเบง ๆ ว่าเปล่า ไม่เชื่อเรื่องจิตว่าง และจะไม่พูดถึงเรื่องจิตว่างหรือไม่ว่างทั้งนั้น เพราะใครที่ยังพูดถึงจิตไม่ว่างหรือไม่ว่าง คนนั้นเป็นคนที่กำลังวุ่น เพราะ จิตมีแต่เรื่องวุ่นถ้าไม่โยนจิตทิ้งไปเสียก็จะไม่หายวุ่น เพราะมันแต่่วนปิดกวดทำให้มันวุ่น วุ่นหาเงิน หรือวุ่นมีเมียน้อย หรือวุ่นทำให้จิตว่างมันก็วุ่นเท่านั้น ปัญญาจึงไม่ใช่เรื่องของจิตไม่ว่าจะว่างหรือไม่ว่าง และสูญญาคาก็ไม่ใช่เรื่องของจิตเช่นเดียวกันเพราะตราบใดที่ยังยอมรับในสภาพของจิต ตราบนั้นก็ยังมีอุปาทานยึดในจิต จิตมันจะเกิดดับเรื่อย ๆ ไปจิตเกิดก็ทุกข์ จิตดับก็ทุกข์ เพราะเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นทุกข์

ปัญญาและสูญญาคาไม่มีเกิดไม่มีดับ จึงไม่เป็นทุกข์และมีจิตหรือเกี่ยวกับจิตไม่ได้ คนเราประกอบด้วยธาตุหก คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศ (ช่องว่าง) และมนหรือจิต

จิตมันก็ต่าง ๆ แค่นั้น การทำให้จิตว่าง จึงเท่ากับการทาดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศให้ว่าง กวาดลานวัด หรือกวาดถนน หรือเก็บผักตบชวาออกจากคลองก็เท่ากัน ทาแล้วมันก็รกใหม่ จิตว่างจึงเป็นงานขั้นต่ำ จิตมันต้องว่างอยู่เสมอ เพราะจิตนั้นเป็นธาตุรู้ แต่เป็นธาตุรู้ที่ไม่รู้อะไรจริงตามปกติ มันรู้แต่ของที่ไม่เป็นจริงเมื่อรู้แล้วมันก็ยึด ยึดแล้วมันก็เป็นทุกข์ ครั้นไปอบรมสั่งสอนมันเข้า มันก็

อวดฉลาดเรียกตัวของมันเองว่าปัญญา ทั้งที่มันไม่ใช่ เริ่มบอกว่ามันก็ไม่จริงนี่ไม่จริงแต่พอถามมันว่าเมื่ออะไรๆ ก็ไม่จริงเสียแล้ว ความจริงอยู่ที่ไหนเล่า อะไรคือความจริงเล่า?

การที่จิตมันชี้ให้เห็นความไม่รู้หรืออวิชชา นั้น ส่วนมากมักจะได้รับความวุ่นวายอยู่ไม่จบ เพราะมันบอกแต่เรื่องไม่รู้ มันไม่ชี้ให้เห็นวิชาหรือความรู้ ด้วยเหตุนี้จิตว่างโดยเฉพาะอย่างยิ่งว่างอวิชชา จึงเป็นจิตที่วุ่นที่สุด เพราะจิตว่างนั้นก่อให้เกิดความวุ่นในที่มืด เท่านั้น ไม่จาเป็นที่จะต้องนำเอาแสงสว่างมาด้วยเสมอไปบางทีจิตมันขมขื่นมันก็จุดไฟที่ไม่ใช่แสงสว่างแห่งปัญญาขึ้น ทาให้สว่างไปได้ชั่วคราว แต่ไฟนั้นเป็นไฟสีต่างๆ กัน ไม่ใช่แสงสว่างแท้ สีไฟก็ไปจับของต่างๆ กัน ทำให้เห็นภาพที่ไม่ตรงต่อความจริง ไฟที่จุดขึ้นแบบนี้ก็ต้องมีคนอื่นมาดับลง แล้วจุดไฟดวงอื่นขึ้นใหม่ แต่ยังเป็นไฟอีกสีหนึ่งอยู่นั่นเอง เพราะจิตที่ใช่เป็นเชื้อเพลิงนั้นมันใช้ไม่ได้ แสงสว่างแท้จึงไม่เกิดขึ้นจากจิต....

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เขียนต่อไปว่า สิ่งทีลัทธิเซนอ้างว่าสามารถกระทำได้ก็คือ การเข้าถึงปัญญา ตรัสรู้โดยตรงโดยไม่ต้องใช้สื่อใด ๆ เป็นต้นว่าจิตหรือความรู้อันได้มาด้วยจิต พระอาจารย์ในลัทธิเซนชอบกล่าวอยู่เสมอว่าในการชี้ให้คนดู พระจันทร์นั้นผู้ชี้จำต้องใช้นิ้ว แต่นิ้วนั้นไม่ใช่พระจันทร์ใครไปนึกว่านิ้วนั้นเป็นพระจันทร์คนนั้นก็โง่ การกระทำจิตให้เป็นสมาธิ และการกระทำอื่นๆ เกี่ยวกับจิตนั้นเปรียบได้กับการใช้นิ้ว แต่ปัญญาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นคนละเรื่องกับจิต ไม่เกี่ยวข้องกัน เหมือนนิ้วกับพระจันทร์เป็นคนละ เรื่องกันไม่เกี่ยวกันเลย ปัญญาตรัสรู้ เกิดขึ้นได้ด้วยฉาน มิได้เกิดจากจิตหรือเกิดด้วยจิต อันเป็นของหนักหรือเป็นของไม่เที่ยงเช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ ที่มาประกอบเป็นคนดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ฉานก็คือเซน

เซนไม่ประสงค์ให้มีสิ่งใดมาคิดขวางระหว่างความจริงกับบุคคล ไม่สนใจว่าอะไรเป็นโลกียะ อะไรเป็น โลกุตตระ ไม่สนใจแม้แต่ว่าอะไรเป็นกายอะไรเป็นใจ หรืออะไรเป็นรูปอะไรเป็นนาม ถือว่าทุกอย่างเป็นไม้ท่อนเดียวกันทั้งสิ้น จะเป็นหัวหรือเป็นท้ายนั้นไม่สำคัญ ใครที่มัวนั่งแยกแยะในสิ่งเหล่านี้อยู่ คนนั้นนึกว่านิ้วคือพระจันทร์เข้าให้แล้วคนเรานั้นเวลาหิวก็กิน เวลาว่างก็นอนโลกียะหรือโลกุตตระเข้ามาเกี่ยวข้องอะไรที่ตรงไหนในเรื่องเช่นนี้ ชีวิตนั้นก็เป็ชีวิตจะวุ่นวายก็ต่อเมื่อปล่อยให้จิตเข้ามาวุ่นวายกับชีวิตเท่านั้นเมื่อจิตเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่ง มันก็จะต้องมีประโยชน์บ้างตามหน้าที่ของมัน แต่ไม่จำเป็นจะต้องไปยกย่องมันว่ามีคุณวิเศษหรือสำคัญว่าสิ่งอื่นๆ ที่เป็นส่วนประกอบของเราใครที่อยู่เพื่อกายล้วนๆก็ไม่ดีแต่คนที่อยู่เพื่อจิตล้วนๆ ก็ไม่ดีไปกว่านั้น เซนสอนให้ปล่อยให้กายกับใจไหลไปตามเรื่องของมันเหมือนกับสายธาร ถ้าต้องการจะมองดูก็ได้ แต่อย่าไปทำให้มันหยุดไหลหรือไหลผิดทางเพราะถ้าทำอย่างนั้นแล้วก็จะไม่ได้สายธารแห่งชีวิตตามความเป็นจริง คนที่จะมองดูหน้าตัวเองในน้ำก็ต้องดูเฉยๆ ขึ้นเอามือจุ่มลงไป น้ำก็จะสะท้อนและไม่

เห็นหน้าของตนเองหรือเห็นในลักษณะบุคเบี้ยวไม่ตรงต่อความเป็นจริง การรู้จักตนเองตามความเป็นจริงคือ พุทธภูมิหรือปัญญาตรัสรู้

เซนสอนไว้อย่างนี้

หลักเกณฑ์ของเซนนั้นได้วางไว้แต่โบราณเป็นสี่ข้อ ดังต่อไปนี้

๑. เรียนรู้นอกพระปริยัติ
๒. ไม่อาศัยอรรถและพยัญชนะ
๓. ชี้ตรงไปที่บุคคล
๔. เห็นธรรมของตนและตรัสรู้อริยสัจ

การสั่งสอนทั้งปวงตลอดจนการประพฤติปฏิบัติของเซนก็อยู่ในหลักเกณฑ์สี่ข้อนี้เป็นอันว่าเซนไม่เรียนพระปริยัติไม่ท่องพระสูตรไม่ศึกษาพระอภิธรรมไม่เทศนาสั่งสอนชั่วดี ชี้ให้บุคคลดูที่ตัวเองเพื่อให้แลเห็นทุกข์ การดับแห่งทุกข์ และทางดับทุกข์ด้วยตนเอง ฟังดูแล้วก็แปลกหูสำหรับผู้ที่ได้รับการอบรมมาในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท หรือแม้แต่ในกายอื่นๆ แต่ความจริงก็ยิ่งปรากฏอยู่ว่า แสงสว่างที่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงทำให้เกิดขึ้นในโลกเมื่อกว่าสองพันห้าร้อยปีมาแล้วนั้นจนถึงบัดนี้ก็ยังมีได้ดับลง ถึงมนุษย์ในกาลต่อๆ มาจะได้ตั้งนิกายตั้งลัทธิหรือวางกฎเกณฑ์แตกต่างกันออกไปอย่างไรความแตกต่างทั้งหลายทั้งปวงนั้นก็เกิดขึ้นได้และยังอยู่ในรัศมีของแสงสว่างนั้น

พระปัญญาคุณ อันหาแสงสว่างให้เกิด และพระกรุณาคุณ อันได้เปิดเผยแสงสว่างนั้นให้ปรากฏแก่โลก ยังมีอยู่จนถึงบัดนี้และจะยังมีต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีทุกข์ พระคุณของพระพุทธเจ้าก็ยังคงเป็นที่พึ่งได้ตลอดไป ด้วยเกณฑ์สี่ข้อที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว เซนจึงไม่อธิบายธรรม แต่ใช้วิธีแนะให้บุคคลเห็นธรรม เมื่อไม่อธิบายธรรม และไม่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับธรรม เซนก็ไม่

ใช้เหตุผลหรือตรรกะ

(คัดจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

นอกจากนี้อาจค้น

- ๑) Edward Conze. Buddhist Wisdom Books. London: Allen and Unwin, 1972.
- ๒) Heinrich Dumoulin. Zen Buddhism A History - - India and China. New York: Macmillan, 1990.
- ๓) D.T. Suzuki Essays in Zen Buddhism. N.Y.: Samnel Weiser, 1976.

๖. นิยาม “ทฤษฎี” ตามรากศัพท์ภาษากรีก

๖.๑ รากศัพท์หรือต้นเค้า ,theory ในภาษาอังกฤษที่แปลกันว่า ,ทฤษฎี นั้นมาจากภาษากรีกคือธีอเรียเรีย (theoria) มีความเกี่ยวข้องกับคำว่า ,ธีอโรส (Theoros) ซึ่งหมายถึงบุคคลในยุคโบราณของกรีก (ช่วงประมาณ ๒๕๐๐ ปีมาแล้ว) เป็นผู้ทำหน้าที่ไปรับฟังคำพยากรณ์ (oracles) จากวิหารแห่งเดล ไพ (Delphic oracles, - - Delphic แห่ง เดลไพ)

๖.๒ เดลไพ (Delphi) เป็นบริเวณที่อยู่ทางเชิงลาดของภูเขาพาร์นาซุส (Parnasus) ของกรีกประกอบด้วยวิหารแห่งอพอลโล (Apollo) มีคลังมหาสมบัติ โรงละครกลางแจ้ง และสนามกีฬา, เดลไพ, มักหมายถึง เฉพาะวิหารอันเป็นแหล่งให้คำทำนาย ซึ่งคนกรีกเมื่อประมาณ ๒๕ ศตวรรษเศษมาแล้วให้ความเชื่อถือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อในเทพยดาอพอลโลตามทัศนคติของกรีกและโรมันซึ่งยกย่อง อพอลโลว่าเป็นเทพเจ้าแห่งแสงสว่าง การรักษาพยาบาลดนตรีการกวีการพยากรณ์ และความสวยงามแห่งสระของบรูซ

๖.๓ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่หก (ปลาย ค.ศ. 500-599) คือ ๑๕๐๐ ปีมาแล้ว ,theoros, ได้กลายเป็นศัพท์ ที่ใช้เรียกเจ้าหน้าที่ผู้เดินทางไปร่วมในงานหรือพิธีกรรมทางศาสนาในเมืองอื่น ๆ (Ernest Barker. Greek Political Theory : Plato and His Predecessors. New York: Barnes & Noble, 1960 ซึ่งบทที่ ๑ มีข้อความดังต่อไปนี้ ,Political thought begins with the Greeks. Its origin is connected with the calm and clear rationalism of the Greek mind. Instead of projecting themselves into the sphere of religion, like the peoples of India and Judea, instead of taking this world on trust and seeing it by faith, the Greeks took their stand in the realm of thought, and daring to wonder^๑ about things visible, they attempted to conceive of the universe in the light of reason. It is a natural instinct to acquiesce in the order of things presented in experience. และมีเชิงอรรถ (footnote) ดังนี้ ,It is a famous saying of Plato that philosophy is the child of wonder (เป็นทายาทของความพิศวง). It was the gift of the Greeks that they were prone to wonder ; and they naturally turned to inquire (สอบถาม, ไขว่คว้าหาความจริง) into the things which excited their wonder.

They inquired rationally into the properties of speech, and so they produced the science of logic; they inquired rationally into the spatial properties of matter, and so they produced Euclidean geometry-perhaps the most typical expression of their genius.

In the same spirit they inquired rationally into the composition (องค์ประกอบ) and properties of the State (ความเป็นรัฐ).

There is no speech of ‘divine right’ or supernatural sanctions in Greek political theory, except, perhaps, in some of the speculations of the later Pythagoreans.

๖.๔ Delphi Techique วิธีการเดลไฟ หรือ Delphi method: a method of researching with the aim of perhaps forecasting future events. This involves marshalling the views, either by interviews or meetings, of a panel of experts who are thought likely to be well placed to estimate future trends in the field in question. (Collins internet-linked Dictionary of Sociology. Harper-Collins, 2005, p. 145.

๖.๕ ขยายความ ๓ ขา (๓ legged stool)

ความหมายตามรากศัพท์เดิมนั้นทำให้มีนัย ๓ ประการด้วยกันสำหรับศัพท์ทฤษฎีหรือนักทฤษฎี ได้แก่

- ก. ผู้เห็นอย่างที่คนอื่นมักมองไม่เห็น
- ข. เดินทางสู่จร
- ค. ผู้บอกความจริงจากสิ่งที่ตนเห็น

อาจกล่าวได้ว่า ในรูปของรากศัพท์ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมาจากภาษาบาลีสันสกฤตและภาษากรีกนั้น ศัพท์ ,ทฤษฎี และ, theory มีความหมายคล้ายกันที่ว่า

ก. เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเห็นแต่ในภาษากรีกนั้นความหมายมีเพิ่มเติมอีก ๒ ประการคือ

- ข. เกี่ยวกับการเป็นผู้เดินทาง และ
- ค. การเป็นผู้บอกเล่าจากประสบการณ์

๖.๖ ทฤษฎีความหมายพจนานุกรมเวบสเตอร์แห่งโลกใหม่

ทฤษฎีตั้งปรากฏใน Webster’s New World Dictionary of the American Language, ๒nd ed., 1998 p.1475 ได้แก่

- ๑) a mental viewing (การมองเห็นเชิงความคิด); contemplation
- ๒) a speculative idea (ความคิดคาดเดา) or plan (แผนงาน) as to how something might be done
- ๓) a systematic statement of principles (หลัก) involved (the theory of equations in mathematics) เช่นในคณิตศาสตร์

๔) a formulation of apparent relationships (ความสัมพันธ์ที่ชัดเจน) or underlying principles of certain observed phenomena which has been verified to some degree

๕) that branch of an art or science consisting in a knowledge (เน้นความรู้) of its principles and methods rather than in its practice (มากกว่าการลงมือปฏิบัติ); pure, as opposed to applied, science (วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์มากกว่าวิทยาศาสตร์ประยุกต์), etc.

๖) popularly, a mere conjecture, or guess (คาดเดา) มีคำอธิบายต่อไปนี่ คือ

a. ทฤษฎี theory, as compared here, implies considerable evidence in support of a formulated general principle explaining the operation of certain phenomena (the theory of evolution)

b. ข้อสมมติฐาน hypothesis implies an inadequacy of evidence บ่งชี้ว่า หลักฐานไม่มาก พอ in support of an explanation that is tentatively inferred, often as a basis for further experimentation (the nebular hypothesis)

c. กฎ law implies an exact formulation of the principle operating in a sequence of events in nature observed to occur with unvarying uniformity under the same conditions (the law of the conservation of energy)

๗. ลักษณะประการแรกของนักคิดหรือนักทฤษฎี : กรณีของนักสังเกตการณ์ชาวฝรั่งเศส

๗.๑ การมองเห็นแตกต่างจากผู้อื่น หมายถึงการมีญาณทัศนะ (insight, ภาษาเยอรมันที่ใช้โดยแม็กซ์หรือ มัคซ์ เวเบอร์ (Max Weber) คือ verstehen แวร์สเตเฮ่น) หรือลักษณะพิเศษในเรื่องต่างๆ เมื่อดูอะไรอย่างหนึ่งนัยน์ตาของคุณคล้อยมมองเห็นเหมือนๆ กัน แต่ผลจากการมองเห็นคือ พิจารณาเชิงวิเคราะห์นั้นย่อมแตกต่างกันออกไปการที่นักทฤษฎีมีความสามารถพิเศษ อาจเป็นเพราะมีสติปัญญาหรือทายะสมบัติเป็นทุนเดิม (ฝังอยู่ในสายเลือดหรือพันธุกรรม DNA) อยู่แล้ว หรือด้วยการได้รับคำแนะนำที่ดี

๗.๒ หลักพุทธศาสนาเน้น

๑) การรู้จักคิดโดยแยกกาย (โยนิโสมนสิการ) กับ

๒) การได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทั้งในแง่ของตัวบุคคลและสภาพอื่น โดยใช้ศัพท์ว่า ,กัลยาณมิตร, และภาษาอังกฤษอาจใช้ว่า favorable environment

๑. พระเทพเวที (ประยูรช ปยุตโต) พุทธธรรม

๒. พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์ และ

๓. สุชีพ ปุญญาคุณภาพ เป็นต้น)

๗.๓ ผู้มีนัยน์ตาที่สามถือว่าเป็นสามารถมองเห็นและวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นพิเศษกว่าคนธรรมดา บางครั้งเรียกว่ามี ,นัยน์ตาที่สาม, (the third eye) รู้จักสังเกต และนำข้อมูลจากการสังเกตนั้นมา เปรียบเทียบกับกรณีอื่น ๆ ซึ่งทำให้เกิด ความคิดสร้างสรรค์ หรือการมี นวัตกรรมทางปัญญา (creativity) ซึ่งแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม ๑๑ ย้ำเน้นว่าด้วย Creative Economy

๘. ตัวอย่างของนักทฤษฎี

ระดับใกล้เคียงกับบรมครู (กูรู, Guru) ได้แก่ แอเล็กซิส เดอ ต็อกเกอวิลย์ หรือ ทอคเกอวิลย์ (Alexis de Tocqueville, 1805-1859)

๘.๑ ต็อกเกอวิลย์เป็นข้าราชการของรัฐบาลฝรั่งเศสและได้มีโอกาสเดินทางข้ามน้ำข้ามมหาสมุทร แอตแลนติกจากยุโรปเพื่อไปดูงานเกี่ยวกับกิจการเรือนจาในสหรัฐอเมริกา เมื่อประมาณเกือบ ๒๐๐ ปีมาแล้ว คือ ประมาณ ค.ศ. 1830 เศษ ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าว คนยังนิยมเรียกสหรัฐอเมริกา ว่าเป็น ,โลกใหม่ (New World) และ ช่วงนั้นห่างจาก ,การประกาศอิสรภาพของอเมริกัน (Declaration of Independence) 1776 เพียงประมาณ ๖๐ ปีเท่านั้น การเดินทางยุคนั้นต้องใช้เวลามา และเมื่อทอคเกอวิลย์หรือต็อกเกอวิลย์ได้ไปถึงสหรัฐอเมริกาและได้ท่องเที่ยวพอสมควรแล้วเกิด, การตื่นตาตื่นใจ (sense of wonder)

๘.๒ จากสิ่งที่ต็อกเกอวิลย์ได้พบเห็นอันแปลกใหม่กว่าเดิมที่เขาคุ้นเคยหรือชินตาที่ประทับใจทอค เกอวิลย์มา คือบรรดาอนุสรณ์สถาน (monuments) ในฝรั่งเศสมักก่อสร้างให้มีขนาดใหญ่ เช่น หอไอเฟล (Eiffel) และประตูชัย (Arc de Triomphe) รวมทั้ง ประติมากรรมของผู้นำคนสำคัญ ๆ ทอคเกอวิลย์ จึงเกิดความแปลกใจอย่างมากที่พบอนุสรณ์สถาน และรูปปั้นเป็นจำนวนมาก ในสหรัฐอเมริกาส่งเหล่านั้นในโลกใหม่ มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ทอคเกอวิลย์ พยายามคิด (แบบการใช้ ญาณทัศนะ) ว่าทำไมจึงมีข้อแตกต่าง ในท้ายที่สุดทอคเกอวิลย์ลงมติ (คงทานองเกี่ยวกับการเปล่งวาจาว่าคิดได้แล้ว หรือถึงบางอ้อ คือ ยูรีคา (Eureka) โดยอาร์คิมิดีส (Archimedes) แห่งกรีกโบราณ เมื่อคนพบวิธีการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของทองคำโดยหลักแห่งความถ่วงจำเพาะ)

๘.๓ ทอคเกอวิลย์ คิดได้ว่าการที่มีปรากฏใน สหรัฐอเมริกา ซึ่งสัญลักษณ์อนุสรณ์นานาประเภททั้งใหญ่และเล็กนั้นเหมือนกับเป็นกระจกหรือคั่นช่องส่องสะท้อนภาพความรู้สึคนึกคิดหรือทัศนคติของคนอเมริกันซึ่งมีความเป็นประชาธิปไตยสูงจึงแสดงออกมาซึ่งความเสมอภาคในการระลึกถึงความ,ดีเด่น ของปัจเจกชน (individuals) ไม่ว่าจะมิตำแหน่งหรือไม่มีตำแหน่งก็ตาม ชี้ให้เห็นถึงการเทิดทูน,ความเสมอภาค (equality)

ส่วน equity หมายถึงความยุติธรรม (fairness; impartiality; justice; equitable, ในทางนิติศาสตร์หมายถึงการใช้หลักทั่ว ๆ ไป resort to general principles of fairness and justice whenever existing law is inadequate)

๘.๔ ดังนั้น เมื่อหาความดีเพื่อสาธารณชน แม้ไม่เป็นเรื่องไม่ใหญ่โตนัก (public interest) และตนเองเป็นเพียงคนธรรมดาสามัญ ก็ยอมได้รับการยกย่องโดยมีคนป็นรูปหรือจารึกชื่อไว้ให้

๘.๕ ข้อสังเกตนี้อาจมีผู้มองเห็นอยู่บ้างแล้ว แต่สำหรับ ทอคเกอวิลย์มีลักษณะแบบ, นัยน์ตาที่สาม (the third eye) ด้วยคือ ความสามารถเชื่อมโยงข้อสังเกตนี้ให้ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องประชาธิปไตยในประเทศสหรัฐอเมริกา และในประเทศฝรั่งเศส ทอคเกอวิลย์เห็นว่าฝรั่งเศสแม้จะมีการปฏิวัติใหญ่ในปี ค.ศ.1789 แล้วก็ตามแต่ก็ยังขาดเสถียรภาพและความเป็นประชาธิปไตย ทอคเกอวิลย์ครุ่นคิดเรื่องนี้อยู่ และพยายามหาสาเหตุว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทอคเกอวิลย์ ทราบว่าสหรัฐอเมริกาแยกตัวจากอังกฤษในปี ค.ศ. 1776 และมีรัฐธรรมนูญแบบประชาธิปไตยก่อนฝรั่งเศสไม่นานนัก คือ มีในปี ค.ศ. ๑๗๘๗ แต่สถาบันประชาธิปไตยอเมริกันมั่นคงกว่า

ดังนั้น เมื่อทอคเกอวิลย์ เห็นความแตกต่างในเรื่องอนุสาวรีย์ในฝรั่งเศสกับโลกใหม่ จึงได้คิดพิจารณากลับไปกลับมาหลายครั้งและลงความเห็นว่า จำนวนและขนาดของอนุสาวรีย์สะท้อนความเชื่อหรือการมีสหจิตหรือฉันทานุมติ (consensus) ของคนอเมริกันในเรื่องความเสมอภาคหรือความทัดเทียมกัน

๘.๖ อนึ่ง เมื่อมีความเชื่อเรื่องความเสมอภาคย่อมแสดงออกด้วยวิธีต่าง ๆ รวมทั้งการให้เกียรติ สามัญชนที่มีความดีด้วยการมีอนุสาวรีย์ให้นับเป็นการส่งเสริมวิถีแห่งประชาธิปไตยอย่างหนึ่งคือไม่ใช่ยกย่องเฉพาะวีรกรรมใหญ่ ๆ ของ ,วีรชนคนกล้า อย่างเช่น ในฝรั่งเศส

๑) Alexis de Tocqueville. Democracy in America

๒) Sidney Hook. The Hero in History. Boston: Beacon, 1995

๓) Seymour Martin Lipset. The First New Nation. ประเทศใหม่แห่งแรก ซึ่งหมายถึงสหรัฐอเมริกา.

๙. นักทฤษฎีเป็นผู้เดินทางเชิงกายภาพ

๙.๑ ตามรากศัพท์ภาษากรีก, ทฤษฎี เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเดินทางหรือการสัญจรใน

๑) แ่งของกาลเวลา (ผ่านประสบการณ์มาก) และ

๒) แ่งเทศหรือในแง่ภูมิศาสตร์ คือ ในการไปตามถิ่นต่าง ๆ

การจะเป็น นักทฤษฎี (theorist) ได้ย่อมจะต้องผ่านสถานที่ต่าง ๆ ทางกายภาพ คือ ไปเป็นด้วยตนเอง การเห็นดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการตื่นตาตื่นใจ ศัพท์ภาษาอังกฤษ ,wonder บ่งถึงความฉงนด้วยการประหลาดใจ ก่อให้เกิดผลตามมา ดังเช่นในเรื่อง สังข์ทอง เมื่อพระอินทร์ทรงประหลาดใจว่า ,ทิพย์อาสน์เคยอ่อนแต่ก่อนมากระด้างดั่งศิลาประหลาดใจ ซึ่งทรงส่องทิพย์เนตรมาดูว่ามีเหตุการณ์ขึ้นในโลกมนุษย์หรือไม่

๙.๒ การประหลาดใจหรือการฉงนของทอคเกอวิลย์ ที่ได้เห็นว่ามีอนุสาวรีย์ทั้งเล็กและใหญ่เป็นจำนวนมากในอเมริกาเป็นตัวอย่างที่เราเห็นได้ชัดหากไม่อาจไปท่องเที่ยวหรือเห็นสภาวะที่แตกต่างออกไปได้ด้วยตนเองก็จะต้องมีข้อมูลจากที่ต่าง ๆ เพื่อการเปรียบเทียบ (Comparative study)

๙.๓ ตัวอย่างได้แก่ อาริสโตเติล (ออกเสียงยาว - - อา ไมไซส์ - - อะ) ผู้ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาหรือผู้สถาปนาแห่งวิชารัฐศาสตร์ และวิชาการเมืองเปรียบเทียบ (Founder of Political Science and Politics)

๙.๔ อาริสโตเติลได้รับข้อมูลจากผู้เคยเป็นศิษย์สมัยเป็นมกุฎราชกุมาร ซึ่งต่อมาเป็นพระเจ้าอเล็กซานเดอร์ (Alexander) แห่งมาเซโดเนีย (Macedonia) โดยส่งรัฐธรรมนูญของนครรัฐและแคว้นแคว้นต่าง ๆ จำนวน ๑๕๘ ฉบับมาให้ศึกษาเป็นการ แสดงออกซึ่งกตเวทิต่ออาจารย์เก่า ส่วนอาริสโตเติล นั้นได้ใช้ความรู้จากความสัมพันธ์แบบ ,อาจารย์กัลยาณมิตร-ศิษย์ร่วมทางแห่งความรู้ คือ มิตรรวมเดินทางไปสู่วิทยาการใหม่ ๆ จนสามารถวิเคราะห์และสร้างทฤษฎีรัฐธรรมนูญเปรียบเทียบได้ (โดยการแบ่งรูปแบบปกครองออกเป็น ๖ รูปแบบใหญ่ ๆ ได้แก่

๑) ราชาธิปไตย (monarchy)

๒) ทูชนาธิปไตย (tyranny)

๓) อภิชนาธิปไตย (aristocracy)

๔) คณาธิปไตย (oligarchy)

๕) มัชฌิมวิถีธิปไตยหรือประชาธิปไตยแบบสายกลางและโดยชนชั้นกลาง (polity)

และ

๖) มวลชนาธิปไตย (democracy) ในความหมายแห่งประชาธิปไตยไร้ขอบเขตหรือในยุคปัจจุบันอาจเป็น ,ประชาธิปไตยจอมปลอม (Pseudo-democracy) หรือ ,ประชาธิปไตยแบบกึ่งๆ (ควา-ไซ-Quasi-democracy)

(William Ebenstein. Political Thought in Perspective. New York: McGraw-Hill, 1957.)

๑๐. นักทฤษฎีในความหมายแห่งท้องเกี่ยวในแง่ประสบการณ์ (อุปมาอุปไมย)

๑๐.๑ นักทฤษฎีที่ประสบความสำเร็จมักเป็นผู้ที่ได้ผ่านเหตุการณ์หลายอย่างมากก่อนที่จะรวบรวมแล้ววิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาเป็นทฤษฎีได้ตัวอย่างในทางศาสนา ได้แก่ พระพุทธองค์ ซึ่งว่าจะตรัสรู้พระอนุตตรสัมโพธิญาณได้ก็เมื่อทรงมีพระชนม์ชีพได้ ๓๕ พรรษา โดยก่อนที่จะทรงตรัสรู้นั้นได้ผ่านชีวิตของผู้ครองเรือนและเป็นโอรสของพระราชามาแล้ว

๑๐.๒ การได้ผ่านชีวิต มากทำให้มีข้อมูลประกอบการคิด ซึ่งในทางพุทธศาสนาได้มีการกล่าวถึงรัตตัญญู ศัพท์นี้แปลว่า ,ผู้รู้ราตรีนาน หรือ ,ผู้รู้ราตรี ความหมายตามตัวอักษร คือเป็นผู้มีอายุมาก หรือเป็นผู้ ,อาวุโส แต่ทำให้ในเชิงอุปมาอุปไมยย่อหมายถึง ผู้ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มาก เป็นผู้ ,จัดเจน (experienced)

๑๑. นักทฤษฎีเป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอด : ซอคระตีส, เพลโต และอาริสโตเติล

๑๑.๑ การถ่ายทอดความรู้มีวิธีการต่าง ๆ กัน จะยกกรณีของ ๓ มหาปราชญ์แห่งอารยธรรมกรีกโบราณเมื่อประมาณ ๒๔๐๐ ปีเศษมาแล้วหรือที่ได้รับสมญานามว่า ,ไตรเมธี (Triumvirate) ได้แก่ซัคคระตีสหรือ ซอคระตีส เพลโต และอาริสโตเติล

๑๑.๒ ซอคระตีส หรือศักริษฐ (Socrates, ๔๗๐-๓๙๙ B.C.) ใช้วิธีการที่ถ่ายทอดและการให้ก่อเกิดปัญญาด้วย แบบสนทนาโต้ตอบตัวต่อตัวเพื่อให้เกิดความคิด (เรียกว่า วิชาวิธี หรือ ไดอะเล็กติก—dialectic) และรู้การใช้เหตุผลการสนทนาแบบตัวต่อตัว (face-to-face) นี้มีลักษณะคล้ายการเรียนทิสปาโมกซ์ แต่ที่แตกต่างอย่างสำคัญก็คือ ซอคระตีสมิได้ถ่ายทอดแบบครูกับศิษย์ประเภท ,เข้าเป็นครู สูเป็นศิษย์

๑๑.๓ ซอคระตีส ไม่ต้องการให้เกิดมีการเชื่อหรือรับฟังโดยอัตโนมัติ แต่ต้องการให้ผู้ร่วมสนทนา รู้จักจัดอวิชาความไม่รู้ด้วยกระบวนการซักถามและโต้ตอบกัน วิธีการ ได-อะ-ลือค (dialogue) หรือได-อะ-ลือค-ติก (dialectics) ของซอคระตีสสามารถกระทำได้ในวงแคบ คือ ในหมู่คนที่ไม่มากนักหากมีมากเกินไปย่อมทำให้เกิดความสับสนอีกทั้งต้องอาศัย ผู้นำการสนทนาที่ชาญฉลาดมีฉะนั้นจะกลายเป็นการสนทนาของผู้มีความรู้ความเข้าใจในระดับนั้นหรือแม้กระทั่งระดับ ,เซวาน์เฉา และ ,เซวาน์เฉือย ซึ่งไม่ได้ช่วยให้เกิดสติปัญญาได้มากนัก

๑๑.๔ วิธีการของ Socrates อธิบายไว้โดย G. Vesey and P. Foulkes. Dictionary of Philosophy.London: Collins, 1990, pp.269-270 ดังนี้

Socrates's method was to ask people series of questions with the aim of discovering in what justice or courage or piety or temperance or friendship or the like really consists. He would pretend ignorance, and ask, not for examples of justice, courage, and the rest, but for an account, a logos, of what the examples have in common which makes them all instances of the thing in question. That is, he would ask for an informative, universally valid, Definition. กระบวนการ คือ ,The procedure was inductive—a movement from the many particular instances of justice, to the one thing, justice itself, which they exemplify. เมื่อมีผู้เสนอคำนิยาม ,Socrates would subject him to a cross-examination eliciting a number of Propositions which, together, usually showed the proffered definition to be inadequate. แม้ว่าอาจไม่ได้คำนิยาม ,the participants were wiser at the end, in that they were now aware of their ignorance.

๑๑.๕ สิ่งที่อยู่เบื้องหลังของวิธีการดังกล่าว คือ

๑) ประการที่ ๑ การตั้งประเด็นถามว่าอะไร คือ, ความถูกต้อง หรือความเป็น ,สัมมา ซึ่งแปลจากภาษาอังกฤษ, justice หรืออะไรคือความหาญกล้า (courage) ไม่ได้เป็นเพียงตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์แห่งการสนทนาหรือวาทกรรม (discourse) เท่านั้น โดยไม่ได้บ่งชี้ว่าเป็นสิ่งที่ดีในธรรมชาติหรือเป็นของจริง (natural or real)

๒) ประการที่สอง ในการที่รู้ว่า คุณธรรม (virtue) ประกอบด้วยอะไร ย่อมหมายถึงการตระหนักด้วยว่าจะปราศจากความสุขถ้าไม่มีคุณธรรม ข้อสมมติฐานคือว่าไม่มีใครที่จะถ้ารู้จริงจะทำผิดซึ่งปรัชญาเช่นว่านี้คล้าย ๆ กับปรัชญาคุณธรรมสมัยเดียวกับซอคระตีส หรือขององค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือว่า ความไม่รู้ (อวิชชา) เป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ทั้งหมด โดยที่คนปกติถ้ารู้ว่าสิ่งนั้นเป็นของไม่เหมาะสมแล้วจะไม่ทำผิด

๓) ประการที่สาม สิ่งที่สำคัญเหนืออย่างอื่นก็คือจำเป็นที่จะต้องดูแลวิญญาณ (the care of the soul) ซึ่งถือว่ามนุษย์ผู้ซึ่งรู้ว่าตนเองทาถูกย่อมไม่ปราศจากความสุขแม้กระทั่งเมื่อเผชิญกับ มรณะ (the man who knowingly acts rightly cannot be unhappy event in the face of death.)

ก. ประเด็นแรกที่เป็นข้อสมมติฐาน(presuppositions) ของซอคระตีสก็คือถกเถียงว่า ความหมายของคำถูกกำหนด (fixed) จากการที่เราใช้ในความเป็นจริง กล่าวคือ ถ้าวาเมื่อใช้คำแสดงความกล้าหาญ (courageous) โดยปกติ มนุษย์สามารถใช้ศัพท์ดังกล่าวทั่ว ๆ ไปโดยที่ไม่ต้องมีความสามารถรู้ว่า กิจหรือการ กระทำที่เป็นความกล้าหาญ (courageous acts) มีลักษณะเหมือน ๆ กัน ตรงไหนบ้าง กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ทราบเพียงแต่ว่าสิ่งนั้นเป็นการกระทำที่กล้าหาญ

ข. ประเด็นที่สอง ที่มีข้อโต้แย้ง ซึ่งเป็นศิษย์ของเพลโต ได้แก่ อาริสโตเติล ในหนังสือจริยธรรมแห่งนิโคมาเชียน Nicomachean Ethics ๑๑๔๕ b ๒๗ ซึ่งอาริสโตเติล ได้กล่าวว่าคนทั่วไป บางครั้งกระทำในสิ่งที่ตนเองรู้ว่าไม่ถูกต้อง

ค. ประเด็นที่สาม มีการแสดงออกอย่างชัดเจนเกี่ยวกับประสบการณ์ของซอครเตส กล่าวคือ ในปี ๓๘๙ ก่อนคริสต์ศักราช (B.C.) ซึ่งเขาถูกกล่าวหาว่าไม่เคารพเทพดาที่รัฐหรือนครรัฐ เอเธนส์ให้ความเคารพนับถือ มีการปฏิบัติทางศาสนาแบบใหม่และที่ไม่คุ้นเคย และถือว่าการ สอนเยาวชนในทางที่ไม่ดี (corrupting the young) ซึ่งเขาถูกตัดสินให้ดื่มยาพิษ (hemlock) ช่วงแห่งการนำไปลงโทษเขาได้มีโอกาสนทนากับมิตรสหาย ซึ่งปรากฏใน ข้อเขียนของศิษย์เอกผู้กตัญญูผู้คุณและมิกตเวที ได้แก่ เพลโตในหนังสือบทสนทนา ชื่อ Phaedo

๑๒. บทเรียนเชิงปรัชญา

๑๒.๑ ในบทสนทนาดังกล่าว ซอครเตสแสดงความ เยือกเย็นไม่สะทกสะท้าน แม้เผชิญกับความตาย ซึ่งศิษย์เอกเพลโตได้ตีความเอาเองว่า เป็นเพราะซอครเตส เชื่อในวิญญาณเป็นอมตะ (immortality) การจากไปของซอครเตส ถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่เป็นบทเรียนสอนใจในเรื่องคุณธรรมซึ่ง บทสนทนา Phaedo และลงท้าย ไปด้วย ถ้อยคาบรยายที่ ตรึงและประทับใจ มาจนถึงทุกวันนี้ ซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษจากภาษากรีก คือ ,Such was the end of our comrade, who was, we may fairly say, of all those whom we knew in our time, the bravest and also the wisest and most upright man.

๑๒.๒ ในหนังสือชื่อ คำขอภัย (Apology) เพลโตได้เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับการไต่สวนซอครเตสใน ศาล คำแก้ข้อหาของซอครเตสมีดังต่อไปนี้ ,บรรดาท่านทั้งหลายของ นครรัฐเอเธนส์ ข้าพเจ้ารู้จักและรักท่านทั้งหลาย แต่ข้าพเจ้าจะ เชื่อฟังองค์พระผู้เป็นเจ้ามากกว่าท่านทั้งหลาย และในขณะที่ข้าพเจ้ามีชีวิตและมีพละกาลัง ข้าพเจ้าจะไม่ยอมหยุดการปฏิบัติและการพำสอนวิชาปรัชญา....

ข้าพเจ้าเป็นเหมือนดั่งเหือบ (gadfly) ซึ่งองค์พระผู้เป็นเจ้าได้ให้ติดไว้กับนครรัฐแห่งนี้ และ ตลอดทั้งวันและในทุกสถานที่ เหือบตัวนี้ติดอยู่กับท่านทั้งหลาย พยายามกระตุ้นชักชวนรวมทั้งการว่ากล่าวท่านทั้งหลาย....

(กล่าวคือ) ข้าพเจ้าบอกท่านทั้งหลายว่า การกระทำสิ่งที่ท่านมักจะกล่าวว่าจะไม่เคารพเชื่อฟัง ต่อองค์พระผู้เป็นเจ้า และดังนั้น ข้าพเจ้าไม่สามารถที่จะหยุดพูด แต่ละวันข้าพเจ้าพำสอนพำพูดแต่เรื่องคุณธรรม และเกี่ยวกับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งท่านจะเห็นว่าข้าพเจ้าตรวจสอบโดย ข้าพเจ้าเอง และคนอื่น ๆ ถือว่าเป็นสิ่งที่เลอเลิศที่สุดของมนุษย์ ชีวิตที่ไม่มีการตรวจสอบหรือทบทวนด้วย

วิจารณ์ญาณย่อมไม่สมควรแก่การดำรงอยู่... ในอีกโลกหนึ่งข้าพเจ้าจะยังสามารถในการแสวงหาติดต่อกันไปยังความรู้ที่แท้และที่จอมปลอม....

และอีกโลกหนึ่งนั้นไม่มีใครจะพิพากษาให้ประหารชีวิตโดยอ้างว่ามีความผิดจากการตั้งคำถาม : แน่นอนย่อมไม่มี ณ ที่นั้น

(James L. Christian. *Philosophy: An Introduction to The Art of Wondering*. Rinehart Press, 1973, p.25)

๑๓. เพลโต (Plato, ๔๒๗-๓๐๗ B.C.)

๑๓.๑ เพลโตผู้เป็นศิษย์เอกของซอคระตีสได้เห็นปัญหาของการสื่อความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งให้ได้คราวละเป็นจำนวนมาก เพลโตตระหนักดีว่าวิธีการ (Socratic Dialogues) ไต่ตะลึ่คติกของซอคระตีสมีคุณค่า แต่เป็นเรื่องต้องกระทำตัวต่อตัวอันเป็นอุปสรรคต่อการเผยแพร่ความรู้ให้กว้างขวางได้อย่างรวดเร็ว

เพลโตหาทางออกด้วยการใช้วิธีเขียนบทสนทนาหรือไดอะล็อก (dialogue) เป็นวาทกรรมหรือถ้อยความคิด (discourse) ที่ผูกเป็นเรื่องราวแห่งการถกปัญหาต่าง ๆ กันและยังมีการระบุภาวะแวดล้อมเกี่ยวกับเหตุการณ์ประกอบการสนทนาเข้าไปด้วย

๑๓.๒ ข้อเขียนในรูปของไดอะล็อก โดยเพลโตซึ่งถือกันว่ามีสาระและคุณค่ามหาศาล คือ อุดมรัฐ (The Republic) หรือ, เลิศนคร (Paul Friedlander. *Plato : An Introduction*. Translated from the German by Hans Meyerhoff, New York: Harper & Row, 1960.)

เพลโตเปิดสำนักสอน ซึ่งบางครั้งอาจเรียกว่ามหาวิทยาลัยแห่งแรกในนครรัฐเอเธนส์โดยให้ชื่อว่า Academy ซึ่งหมายถึง ,กอไม้' หรือพุ่มพฤษชาติอันเป็นสถานที่ซึ่งทาการสั่งสอน

๑๓.๓ ผลงานสุดยอดของ เพลโต ปรากฏในหนังสือที่ถือว่ายอดเยี่ยมและยิ่งใหญ่ คือ หนังสือชื่อ อุดมรัฐ หรือ รัฐอันเลอเลิศ ความหมายคือ ตัวแบบแห่งรัฐ ภาษาอังกฤษที่ใช้ซึ่งแปลมาจากภาษากรีกคือ The Republic เพลโตได้อาศัยบทสนทนา ที่มีอาจารย์ซอคระตีสเป็นตัวเอง เพื่อที่จะหารูปแบบ (Form) ที่เป็นอมตะในสิ่งทั้งหลาย ซึ่งหมายถึงรูปแบบที่มีความเป็นจริงในตัวของมันเองโดยที่ไม่จำเป็นต้องมีการสวมรูปธรรม (concrete)

๑๓.๔ หนังสือ อุดมรัฐ มุ่งแสวงหาสิ่งที่เรียกว่าเป็น, ความถูกต้อง หรือที่เขียน (จิโรซค) เรียกว่า, สัมมา ซึ่งภาษาอังกฤษที่แปลมาจากภาษากรีก และใช้อักษรครั้งแรกเป็นตัวใหญ่ คือ Justice หมายถึงสิ่งที่ดีหรือเลอเลิศหรือสิ่งที่จะเป็นมงคลหรือคุณธรรมถ้าเลิกก็คือ แต่ละคนจะต้องปฏิบัติ ภารกิจที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมในรัฐของตนตามความสามารถของตนเอง (that each man must perform the social service in the state for which his nature was best adapted.)

๑๓.๕ แนวคิดดังกล่าวโยงเกี่ยวกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่เป็นนักปกครองที่ยอดเยี่ยมได้ที่สุดนั้น จะต้องเป็น นักปรัชญา (philosophers) ซึ่งได้ผ่านการฝึกฝนด้านต่าง ๆ จนกระทั่งถึงอายุ ๕๐ ปี คือ พร้อมทั้งจะ เป็นผู้มาชุมนุมของรัฐได้ ดังกล่าวที่ว่า

Unless Either Philosophers Become Kings In Our States or Those Whom We Now Call Our Kings And Rulers Take to The Pursuit of Philosophy Seriously And Adequately, and There Is A Conjunction of These Two Things, Political Power And Philosophical Intelligence, While The Motley Horde of The Natures Who at Present Pursue Either Apart From The Other are Compulsorily Excluded, There Can be No Cessation of Troubles.

หนังสือเล่มนี้ที่มีสมมติฐานว่าสามารถใช้อำนาจเด็ดขาดได้ ต่อมาถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงโดยนักวิชาการหลายคน รวมทั้ง Karl Popper ผู้เคยเป็นอาจารย์อยู่ ณ มหาวิทยาลัยเคลีฟอร์เนีย, Berkeley ในหนังสือชื่อ The Open Society and its Enemies, Vol.๑ , บทที่ว่าด้วยการ ถูกสะกดจิตโดยเพลโต The Spell of Plato.

๑๔. วิธีการของอาริสโตเติล

๑๔.๑ อาริสโตเติล (Aristotle, 384-322 B.C.) เป็นศิษย์ของเพลโตและเป็นผู้จัดตั้งสำนักวิทยาการที่ เรียกว่า ลิเซียม (Lyceum) อาริสโตเติล เกิดที่เมือง Stagira ในแคว้นแมซิโดเนีย (Macedonia) ศึกษาที่เพลโตเมื่อ อายุ ๑๘ ณ สถาบันที่มีชื่อว่า Academy และคงอยู่ที่นั่นจนกระทั่งถึง มรณกรรมของอาจารย์ คือ ประมาณ ๓๔๗ ปีก่อนคริสต์ศักราช เขาย้ายไปอยู่ที่อื่นอีก ๕ ปี ต่อมาในปี ๓๔๒ ก่อนคริสต์ศักราชได้รับเชิญให้กลับไปยังมาเซโดเนีย (Macedonia) เพื่อสอนกษัตริย์ฟิลิปที่ ๒ แห่งมาเซโดเนีย ต่อมาหลังจากที่ได้เล่าเรียนไปประมาณ ๓-๔ ปี ได้เติบโตใหญ่และพัฒนาจนกระทั่งกลายเป็น พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช (Alexander the Great) หลังจากเป็นผู้ที่สั่งสอนให้กับราชบุตรแล้ว อาริสโตเติลได้กลับไปยังบ้านเดิม คือ Stagira และไปอยู่ระยะเวลานั้น ๆ

๑๔.๒ ต่อมาจึงได้หวนกลับมายังนครรัฐเอเธนส์ประมาณ ปี ๓๓๕ ก่อนคริสต์ศักราช และได้เปิดโรงเรียน ปรัชญาขึ้น ซึ่งเรียกว่า ลิเซียม หรือ ลี-ซี-อุม Lyceum หลังจากพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช สวรรคตเมื่ออายุ ๓๓ พรรษาประมาณปี ๓๒๓ ก่อน คริสต์ศักราชได้เกิดมีขบวนการต่อต้านชาวมาเซโดเนีย ในนครรัฐเอเธนส์ อาริสโตเติลจึงได้ตัดสินใจหลบไปอยู่ที่เกาะแห่งหนึ่ง และให้ลูกศิษย์เป็นผู้ดูแลลิเซียมแห่งนั้น เขาถึงแก่กรรมใน ปี ๓๒๒ ก่อนคริสต์ศักราช

๑๔.๓ ผลงานของอาริสโตเติล มีมากและเป็นระดับต้นแบบไม่ว่าด้านสังคมวิทยา ฟิสิกส์ จิตวิทยา ชีววิทยา รวมทั้งที่หนักมาทางปรัชญาและรัฐศาสตร์ ตัวอย่างคือ ๑) Metaphysics

๒) Nicomachean Ethics ๓) Politics ๔) Rhetoric

๑๔.๔ อาริสโตเติล สอนด้วยปากเปล่า และด้วย การเขียนหนังสือ และบรรยายวิชา ความรู้ออกมาอย่างตรง ๆ คือ มีลักษณะคล้ายตาราต่าง ๆ ในปัจจุบัน ทั้งนี้โดยการให้คาอธิบาย โดยการเขียนบรรยาย อัน แตกต่างจากแบบของเพลโต ซึ่งผู้อ่านต้องอาศัยความสามารถในการตีความ หรือแปล ความหมายด้วยตนเองมาก

๑๔.๕ การใช้ร้อยแก้วพรรณนา นักทฤษฎีในยุคปัจจุบันเจริญรอยตามอาริสโตเติล คือ เขียนเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วอันเป็นการอธิบายทฤษฎีอย่างตรงไปตรงมา

(B. Jowett. Plato's The Republic. New York: Random House, circa ๑๙๖๐.)

๑๕. ทฤษฎีกับมโนทัศน์

๑๕.๑ ทฤษฎี มีความหมายที่แตกต่างและเกี่ยวข้องกับ ,ความคิดขั้นพื้นฐานหรือ ,หน่วยย่อยแห่งความคิดซึ่งเรียกว่ามโนทัศน์ สังกัป หรือ องค์กร (concept) มโนทัศน์เป็น ความคิดที่เป็นนามธรรม บางท่านแปลว่า ความคิดรวบยอด ปกติคนเราสามารถคิดได้ทั้งในแง่ รูปธรรม และนามธรรม อยู่แล้ว

๑๕.๒ ทฤษฎีเป็นชุดแห่งสังกัป หรือมโนทัศน์ หรือความคิดเชิงนามธรรมที่มีความเป็นเหตุเป็นผลต่อกัน (คือเป็นปัจจัยการซึ่งกันและกัน) ในลักษณะที่หลักแหลมและลึกซึ้งพอสมควร ในทางพุทธ อาจเรียกว่าคิดเชิง

๑) บุคคลาธิษฐาน คือ เปรียบเทียบเป็นรูปธรรม โดยยกตัวอย่างหรือข้อสมมติให้เป็นบุคคลกับการคิดเชิง

๒) ธรรมาธิษฐานซึ่งเป็นการอธิบายแบบนามธรรม

๑๕.๓ ข้อแตกต่างอยู่ที่ว่าคนเฉพาะบางคนเท่านั้นที่สามารถคิดแบบนามธรรมได้มากกว่าคนอื่น ๆ ความคิดเชิงรูปธรรมนั้นเป็นของง่ายและคนส่วนใหญ่มีความสามารถในด้านนี้ หากเรารู้จักต้นมะพร้าวว่าเป็นต้นมะพร้าว หรือครูแดงว่าเป็นครูมัธยม อย่างนี้เป็นแนวคิดเน้นไปทางรูปธรรม ทั้งนี้เพราะเราทราบโดย การสัมผัสด้วยประสาท (senses) ตา หู หรืออื่น ๆ ประกอบกับการใช้ความคิด หากสามารถย้ายความคิดให้ลึกซึ้งกว้างขวางไปอีก ย่อมจะรู้ว่ามะพร้าว คือ ,ต้นไมชนิดหนึ่งหรือรู้ว่าครูมัธยม เป็นข้าราชการรับผิดชอบในการสอนอย่างนี้เป็นแนวคิดเน้นไปทางนามธรรม

๑๕.๔ ความคิดเชิงนามธรรมเป็น ความคิดแบบรวบยอด ครอบคลุมทั่วไป (generalization) คือกินความกว้างกว่าโดยค้ำึงถึง ประเภทหรือจำแนกพวกมากกว่าแต่ละตัวอย่าง ความคิดเชิงนามธรรมมีลักษณะสำคัญ คือ มักใช้ได้กว้าง ๆ โดยทั่วไป (generalization)

มากกว่าการเจาะจง เฉพาะเรื่อง หรือ เฉพาะตัว (specification) การที่จะประกอบขึ้นเป็นอุดมการณ์และทฤษฎี รวมทั้งเป็นปรัชญาได้จะต้องใช้ หน่วยแห่งความคิด ขั้นพื้นฐาน

(Robert E. Goodin and Philip Pettit, ed. Contemporary Political Philosophy : An Anthology. Oxford : Blackwell, 1998.)

๑๖. อุดมการณ์

๑๖.๑ อุดมการณ์เป็นระดับ ,ความเห็น (opinions) ไม่ใช่ระดับ ความรู้ การมีอุดมการณ์หมายถึง การมีทัศนคติและการมีความเชื่อ (beliefs) และศรัทธา (faith) ต่อเรื่องราวต่าง ๆ ต่อสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ต่อกระบวนการต่าง ๆ ซึ่ง บ่งบอกถึงการมีโลกทัศน์(worldview) คือความคิดเห็นต่อ ความเป็นไปของโลก ผู้ยึดถืออุดมการณ์ย่อมมีระดับแห่งความยึดเหนี่ยว ความผูกพัน หรือ การแสดงออกที่แตกต่างกันออกไปบางอุดมการณ์มีลักษณะในตนเอง ซึ่งชักจูงใจให้ผู้คิดเห็นปฏิบัติตาม (followers) จำต้องมีความยึดเหนี่ยวอย่างแน่นแฟ้น ปิดประตูรับความคิดเห็นอื่น ๆ หรือใจปิด (closed mind) โดยถือว่านอกรีต

๑๖.๒ Robert E. Lane. Political Ideology: Why The American Common Man Believes What He Does. New York: Free Press of Glencoe, 1963. กล่าวว่า ทุกคนย่อมมีความคิดเชิงการเมืองอยู่ บ้างมีไม่มากก็น้อย แต่ไม่จำเป็นต้องมีระบบหรือกฎเกณฑ์หรือความเป็นเหตุเป็นผลตามหลัก ตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์

๑๖.๓ นักคิดอเมริกันผู้หนึ่งกล่าวว่าอุดมการณ์ก่อให้เกิดปรากฏการณ์ที่มีการแสดงออกซึ่งความบ้าคลั่งในลัทธิ (อิสม์ —ism) อย่างมากดังที่ได้รับการขนานนามว่าเป็น ,ผู้เชื่อแบบสุด ๆ

๑) (The true believer) ดังปรากฏในหนังสือของ Eric Hoffer. The True Believer. ซึ่งเป็นอาจารย์ของผู้เขียน (จอร์จ) ณ UC, Berkeley

๒) Karl Popper. The Open Society and Its Enemies

๓) Rokeach. The Open and Closed Mind.

อนึ่ง การผูกพันอย่างแน่นแฟ้นต่ออุดมการณ์มักก่อให้เกิดผลในการผลักดันให้มีการปฏิบัติการด้วย คือมิใช่มีลักษณะเป็นเพียงการคิดใน ,หอคิวมางาช้าง (ivory tower) หรือเป็นเพียง ,กายกรรมทางปัญญา (intellectual exercise) แต่อย่างเดียว

๑๖.๔ การให้คาจากัดความ ,ideology' มีปัญหาเกี่ยวเนื่องมาก ดังที่ Bernard Susser เขียนไว้ในหนังสือชื่อ Political Ideology in the Modern World. Boston : Allyn and Bacon, 1995, น. 9-21 ดังนี้

๑) Why don't we simply patch together a serviceable definition and set off on more interesting and productive explorations?,The answer is that the

definition of ideology is not a technical issue that can be casually sidestepped. Understanding why ideology poses such insuperable definitional problems is a critical part of understanding the nature of ideology itself.

๒) Definitions do not come easily, first of all, because the term ideology often serves as a political insult. In one conventional usage, to be called ideological is to be accused of rigidity, fanaticism, shallowness, and conformity.

๓) In other contexts, it is to be dismissed as impractical and starry eyed. In still other usages it denotes the cynical manipulation of ideas for the sake of selfish interests.

๔) No wonder we tend to define ideology as that which our opponents have. For our own favored political ideas more honorable terms like political philosophy are preferred.

๑๖.๕ เพิ่มเติมใน

๑) David E. Apter, ed. Ideology and Discontent. New York: Free Press, ๑๙๖๔.

ผู้เขียน (จิโรโชค) ศึกษาของท่าน ๑ วิชา ณ UC, Berkeley.

๒) William Bluhm. Ideologies and Attitudes. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, ๑๙๗๔.

๓) Judith N. Shklar, ed. Political Theory and Ideology. New York: Macmillan, ๑๙๖๖.

๔) Z. Bauman. In Search of Politics. Cambridge, Polity, ๑๙๙๙.

๕) David Hawkes. Ideology (๒nd ed.), Routledge, ๒๐๐๓.

๖) Kenneth Minogue. Alien Powers: The Pure Theory of Ideology. Palgrave Macmillan, ๑๙๘๕. ว่าด้วยอำนาจภายนอก

๗) Terry Eagleton. Ideology : An introduction. Verso, ๑๙๙๑.

๑๗. ทฤษฎี

๑๗.๑ แนวความคิดขั้นทฤษฎี จะต้องประกอบไปด้วยสิ่งก้ำหรือมโนทัศน์กลุ่มหนึ่งซึ่งถูกจัดให้มีความ เกี่ยวพันเป็นเหตุเป็นผล หรือ ปัจจัยการ (causal relations) ความสัมพันธ์แบบปัจจัยการ จะต้องลึกซึ้งหลักแหลมเพียงพอจึงจะเข้าข่ายทฤษฎี คนทั่วไปมักรู้จักประชาธิปไตยหรือความคิดทาง การเมืองอื่น ๆ ในระดับอุดมการณ์เท่านั้น การกล่าวว่า ประชาธิปไตย คือรัฐบาล

ที่ทาประโยชน์ต่อคนทั่วไปหรือประชาธิปไตย ได้แก่ รัฐบาลของประชาชน, โดยประชาชน และเพื่อประชาชนเป็นการพูดแบบวาทศิลป์หรือเป็นการอธิบายประชาธิปไตยเพียงชั้นอุดมการณ์ คือเพื่อให้แพร่หลายง่าย

๑๗.๒ หากเป็นทฤษฎีย่อมมีการใช้ หลักตรรกวิทยา และแสดงความเป็นเหตุเป็นต่อกัน อย่างลึกซึ้งซึ่งว่า การกล่าววลีหรือประโยคสั้น ๆ

(จำนงค์ ทองประเสริฐ. ตรรกศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.)

๑๘. ปรัชญา

๑๘.๑ มีลักษณะเป็นนามธรรมและมีหลักใหญ่ ๆ ไกล่เคียงกับทฤษฎี แต่มีความลึกซึ้งมากกว่าในแง่ที่ว่ามีความเกี่ยวพันนับศาสตร์อื่นมากขึ้น

หนังสือโดย William James Earle. Introduction to Philosophy. NewYork: McGraw- Hill, Inc., 1992, p.1 กล่าวว่

Since Its Origin In Ancient Greece, Philosophy Has Had A Complex History. However, Characteristic of Philosophy are Its Critical Reflection On Inherited Cultural Traditions And Its Pursuit of Conceptual Clarity Through The Analysis of Conceptually Perplexing Questions, Concepts, Problems, and Agruments.

๑๘.๒ ตามรากศัพท์ คือ ภาษากรีก philia, love or friendship, และ sophia, wisdom. แปลว่า พิศมัยใน ความรอบรู้ (,love of wisdom) มีลักษณะแห่ง ความเป็นทั่วไป คือ ใช้ได้กว้างกว่าทฤษฎี มีคาอธิบายเพิ่มเติม คือ

๑) First, As Many of The Ancient Philosophers Pointed Out, It Is Possible to Love Something Wihtout Possessing It. Love Should be Thought of Here, Then, as Involving Desiring or ,Wanting to Have. to be a Philosopher, Accordingly, Involves Striving After Wisdom, Not Necessarily Possessing It.

๒) Second, Wisdom Is Used Inclusively to Cover Sustained Intellectual Inquiry In Any Area, The Understanding And Practiced of Morality, And The Cultivation of Such Enlightened Opinions And Attitudes As Lead to A Life of Happiness and Contentment.

ในยุคเก่าก่อน มีความ คาบเกี่ยว กับวิทยาศาสตร์ ดังระบุไว้ในข้อเขียนของ G. Versey And P. Foulkes. Dictionary Of Philosophy. London: Collins, 1990, P.222 ดังนี้

The Borderline Between Philosophy and What We Now Call Science (To The Greeks, Natural Philosophy) Is Not Clear-Cut. Fundamental Questions

Concerning Features Common To All Things Were Treated By Aristotle Under The Heading Of 'First Philosophy', Later Called Metaphysics. What Survives Of This In Later Terminology Is That In Philosophy We Are Dealing With General Question. นอกจากนี้

To Show That Something Is So We Must Always Starts From Something Else That Has Already Been Established. For This Rason, Much Philosophic Argument Is Negative In Kind Showing That Certain Assumptions Lead To Impossible Onsequences.

๑๘.๓ ประเด็นกว้าง ๆ แห่งการพิจารณาเชิงปรัชญามีอยู่เสมอ ,General questions of a philosophic kind occur in all fields of systematic study. That is why specialists have something to gain from appreciating the nature of general questions.

ตัวอย่าง คือ ในระดับอุดมการณ์ นักทฤษฎีทางการเมืองได้กล่าวว่แนวโน้มของ ๑) พรรค การเมืองมักจะมีจำนวนเหลือเพียง ๒ พรรคใหญ่ ๆ คือ ทวิพรรคหรือ ๒) มีทวิสภา (ไบ-แค้ม-เมอ- รัล-ลิสม์ - bicameralism) หรือ ๓) โลกจะแบ่งออกเป็น ๒ ค่ายหรือ ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ (blocs) เท่านั้น

๑๘.๔ ในระดับ ปรัชญาทั่ว ๆ ไป อาจสรุปได้ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายมีแนวโน้มที่จะเป็นสอง (duality) เช่น

- ๑) มีขั้วบวกขั้วลบ
- ๒) มีโปรตรอนกับอีเล็ตรอน
- ๓) มีความมืดกับความสว่าง
- ๔) มีดีกับชั่ว
- ๕) มีผู้หญิงกับผู้ชาย ดังปรากฏในสัญลักษณ์แห่งหยินกับหยาง (Yin and Yang)
- ๖) มีเริ่มต้นกับการสิ้นสุด (Alpha and Omega) เป็นต้น

(Bertrand Russell. A History of Western Philosophy. New York: Simon and Schuster, 1959.)

๑๙. สาขาของอภิปรัชญา (Major Areas of Philosophy)

- ๑) ญาณวิทยา (Epistemology)
- ๒) ปรัชญาแห่งศาสตร์ (Philosophy of Science)
- ๓) อภิปรัชญา (metaphysics)
- ๔) Philosophy of mind
- ๕) Philosophy of language
- ๖) จริยศาสตร์ (Ethics)
- ๗) Social and political philosophy
- ๘) ปรัชญาว่าด้วยศาสนา (Philosophy of religion)
- ๙) สุนทรียศาสตร์ Aesthetics: the study or theory of beauty and of the

psychological responses to it. Specifically the branch of philosophy (สาขาปรัชญา) dealing with art (ศิลปะ), its creative sources, its forms and effects (รูปแบบและผลกระทบ)

(W.D. Runciman. Social Science and Political Theory. Cambridge University Press, 1963.)

๒๐. Westernization อັสดงคตานุวัตร (อັสดง+คต+อนุ+วัตร)

ศัพท์นี้เคยเฟื่องอยู่ระยะหนึ่ง ตั้งขึ้นมา เพื่อให้หมายถึงการเลียนแบบตะวันตกหรือการได้รับอิทธิพลจากประเทศอັสดงคต เช่น ในด้าน

- ๑) ความคิดหรือมโนกรรม เช่น ทฤษฎีการเมือง
- ๒) คำพูด เช่น การเรียนรู้ภาษาตะวันตกและการเลียนแบบสำนวนต่างประเทศแห่งโลกตะวันตกเป็นเรื่องทางวจีกรรม
- ๓) การกระทำ เช่น การประกอบพิธีกรรมแบบตะวันตกในพิธีสมรสและอื่น ๆ คือ ในเรื่องเกี่ยวกับกายกรรม
- ๔) รสนิยม เช่น การชอบดนตรีหรือภาพยนตร์โลกตะวันตก

๒๑. Easternization บูรพานุวัตร (บูรพา+อนุ+วัตร)

การคล้อยตาม ตะวันออกการได้รับอิทธิพลจาก ประเทศแห่งบูรพาทิศ เช่น

- ๑) การรับปรัชญา
 - ก. ฮินดู เช่น เกี่ยวกับบองค์ตรีมูรติ (Trimurti)

ข. พุทธ โดยเฉพาะสายวัชรยานและลัทธิทิเบต (อ่านเพิ่มเติมใน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เรื่องลัทธิและนิกาย

ค. ปรัชญาจีน โดยเฉพาะลัทธิเต๋า (Taoism) ของเล่าจื๊อ

๑. Lau, D. C. Lao Tzu: Tao Te Ching. London: Penguin Classics, 1963.

๒. Robinet. Isabelle. Taoist Meditation: The Mao-shan Tradition of Great Purity. Albany: SUNY Press, 1993.

๓. Schipper, Kristopher. The Taoist Body. Berkeley: University of California Press, 1993.

๒) การรับรสนิยมแห่งสุนทรียภาพแบบตะวันออก เช่น ดนตรี วรรณกรรม ทั้งระดับแคลสสิก เช่นมหากาพย์มหาภารตะ (Mahabharata) และยุคร่วมสมัย เช่น ดนตรีของคนอินเดีย Ravi Shanker

๓) วัฒนธรรมอื่น ๆ เช่นการบริโภคอาหารจีน

๒๒. Globalization โลกาภิวัตน์

ศัพท์ทางการกำหนดโดยราชบัณฑิตยสถาน (Royal Institute) วัตน์ เปลี่ยน อภิ = ยิ่งใหญ่ โลก = ผืนพิภพโดยทั่วไปถือว่าเป็นกระบวนการ เปลี่ยนแปลงซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความก้าวหน้าทางการสื่อสาร (IT—Information Technology) และตามความเห็นของผู้เขียน (จิรัช) เกี่ยวโยงกับลักษณะ ดังนี้

๑) กระชับ (compact)

๒) ฉับไว (instantaneous)

๓) ก้าวไกล (advanced)

๔) ไร้พรมแดน (borderless, far-flung)

๕) ผูกแน่นด้วยเครือข่าย (networking)

๒๓. ศัพท์ของ Alvin Toffler

เกี่ยวกับคลื่นลูกต่าง ๆ แห่งการเปลี่ยนแปลง

๑) คลื่นลูกที่ ๑ การปฏิวัติทางการเกษตร ประมาณ ๒๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว

๒) คลื่นลูกที่ ๒ การปฏิวัติทางอุตสาหกรรม ประมาณ ๒๕๐ ปีเศษมาแล้ว

๓) คลื่นลูกที่ ๓ การปฏิวัติทางเทคโนโลยี-สารสนเทศ (IT) จากหนังสือชื่อ คลื่นลูกที่ ๓

(The Third Wave)

(Alvin Toffler. The Third Wave. London : Pan Books,1981.)

โดยวาดภาพหรือจัดรูปแห่งมโนทัศน์ (conceptualize) ว่ามีการเปลี่ยนแปลงระดับ
 มหาศาลในประวัติศาสตร์โลก คือ ช่วงเวลาประมาณภายหลังการส่งมนุษย์ลงดวงจันทร์ได้
 เป็นคลื่นลูกที่ ๓ คลื่นลูกที่ ๓ ผลักดัน ให้เกิดสภาวะแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์

๒๔. โลกไร้พรมแดน (borderless world) หมายถึง

๑) ไร้พรมแดนเชิงภูมิศาสตร์ สภภาพของ EU—European Union เป็นตัวอย่างที่
 สำคัญ

๒) ไร้พรมแดนเชิงกาลเวลา กลางวันกลางคืนลดความแตกต่างลงไปมาก มีการทำงาน
 เป็นกะอยู่ ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ร้านค้าที่เคยเปิด ๗.๐๐ น. (seven) และปิด ๑๑.๐๐ น. เวลากลางคืน
 (eleven) เปลี่ยนมาเป็นเปิดตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๓) ไร้พรมแดนเชิง ,ช่วงชั้นเชื้อสาย' (generation) หรือการลด ,ช่องว่างระหว่างวัย
 (generation gap)

ก. ความคิดเปลี่ยน

ข. สำนวนภาษาและรสนิยมมีแนวโน้มคล้าย ๆ กัน ทั้งนี้เพราะข่าวสารเข้าถึงกันได้
 ผ่าน อินเทอร์เน็ตและอื่น ๆ (Twitter, Facebook)

ค. ตัวอย่างผู้ไม่มีประสบการณ์ของสงครามโลกครั้งที่ ๒ สามารถเรียนรู้ได้จากละคร
 โทรทัศน์เช่น

๑) เรื่องคู่กรรม โดยทมยันตี หรือ

๒) จากหนังสือของนักประพันธ์ เช่น โดย รงค์ วงษ์สวรรค์ หรือ

๓) จากภาพยนตร์เรื่อง The Longest Day เกี่ยวกับการบุกขึ้นบก ณ หาดนอร์มั้งดี
 (ยุทธการดี เดย์ D-Day) ในฝรั่งเศสวันที่ ๖ มิถุนายน ๒๔๘๗ นาโดย นายพล ดไวท์ ดี ไอเซนเฮาว์
 (Dwight D. Eisenhower)

๒๕. ว่าด้วยพาราไดม์ (กระบวนทัศน์, มหัททัศน์, ทรรศนะแม่บท, กรอบความคิดหลัก)

What is a Paradigm Shift ? ว่าด้วยการปรับเปลี่ยนพาราไดม์

Exactly what is a paradigm shift ? First of all, in the larger ,social sphere, it
 is a rare event. In science, perhaps less so. Yet in the entire history of Western
 Civilization, states social historian W. Kirk MacNulty, only three social changes
 sufficiently fundamental to be considered paradigm shifts have occurred.

MacNulty lists these changes in the fundamental assumptions governing
 Western society : (๑) the shift that occurred in Greece about 400 years before the

Christian era and related to the decline of the pantheon of gods and the rise of the city-state as the central institution in society ; (๒) the shift that occurred in Medieval Europe during the period between A.D. 1350 and 1660, known as the Renaissance and Reformation/Counter Reformation, change from a theocratic to a humanistic/mystical/scientific paradigm ; and (๓) the shift from a basically agrarian to a technological/ industrial paradigm, which occurred widely in Europe about 1800.

During the many centuries within each stage, members of society generally agreed on the story that made sense of their world. People shared a common perspective and were usually satisfied to view the world through that lens. Even great conflicts, terrible difficulties, and horrible brutalities were and are accepted by society, as long as they are effectively explained by the existing paradigm.

According to (Thomas) Kuhn, the differences between successive [scientific] paradigms are both necessary and irreconcilable. „Since new paradigms are born from old ones he writes, „they ordinarily incorporate much of the vocabulary and apparatus ... that the traditional paradigm had previously employed. But they seldom employ these borrowed elements in quite the traditional way. Communication across the revolutionary divide [caused by a new paradigm] is inevitably partial.

Kuhn offers the examples of laymen who scoffed at Einstein’s general theory of relativity because, in their understanding of the term „space, it obviously could not, as Einstein asserted, be „curved. Again, say Kuhn, consider those who called Copernicus mad for saying that the earth moved. Yet the „earth that these men knew clearly could not be moved ; indeed, it embodied the notion of a fixed position.

While neither Kuhn nor MacNulty would consider these examples sufficiently fundamental to warrant use of the term „paradigm shift,’ Barker’s understanding of paradigm shifts includes them among the following dramatic changes that have occurred in the industrialized world since 1960 :

- Environmentalism สภาวะแวดล้อม

- Consumerism; บริโภคนิยม
- The American civil rights movement;
- Instantaneous world communication;
- Widespread use of personal computer;
- Political terrorism as an everyday activity;
- Deregulation of U.S. banking, airlines, telecommunications, trucking;
- Higher energy prices and new pricing forces;
- The loss of the U.S. position as the world's leading manufacturer;
- Japan as a producer of the highest quality products

As this list indicates, Barker believes that a paradigm shift occurs simply whenever, the rules change, thereby changing the way to be successful. Significantly, all of these shifts were largely unpredictable. But they happened. And they caused people to view the world in a new different way. That is the popular understanding of a paradigm shift.

Paradigm shifts generally include and are composed of many individual trends, none of which are sufficiently fundamental to be considered paradigm shifts. For example, trends in the industrial-to service-based economy shift would include: (๑) the U.S. industrial-based economy reached its peak around 1945 when employment was 39 percent of the total workforce ; (๒) by 1985, it had shrunk to 21 percent ; (๓) it is expected to shrink to ๕ percent by the turn of the century contributed 35 percent of GNP in 1945, 28 percent in 1985, and is expected to fall to 24 percent in the year 2001. Women-in-management writer Sally Helgesen, commenting on the way in which particularly female characteristics of leadership are contributing to new management models, notes that a paradigm shift is occurring, away from pyramidal structures and hierarchical processes to web-like structures and circular processes.

(Gerald Nadler and Shozo Hibino. Creative Solution Finding : The Triumph of Breakthrough Thinking over Conventional Problem Solving. Prima Publishing, 1999.)

๒๖. สังคมวิทยา สังคมศาสตร์ และสังคมวิทยาแนวใหม่

๒๖. ๑. สังคมวิทยาในฐานะเป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ ในบรรดาสรรพวิชาทั้งหลาย นั้น องค์การ Unesco เคยแบ่งออกเป็นหมวดวิชาใหญ่ ๆ มีด้วยกันสาม ได้แก่

๑) หมวดวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Sciences) ซึ่งมีสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ฟิสิกส์ เคมี, ชีววิทยา, ธรณีวิทยา, ดาราศาสตร์

๒) หมวดมนุษยศาสตร์ (Humanities) ซึ่งมีสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น ปรัชญา, ภาษาและวรรณคดี

๓) หมวดสังคมศาสตร์ (Social Sciences) ซึ่งมีสาขาวิชาต่าง ๆ เช่น รัฐศาสตร์, สังคมวิทยา, จิตวิทยา, กฎหมาย, ประวัติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น สังคมวิทยาเป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์ ซึ่งสนใจศึกษาพฤติกรรมเชิงสังคมของมนุษย์ สังคมวิทยาเกี่ยวข้องกับวิชาสาขาอื่น ๆ โดยเฉพาะในหมวดสังคมศาสตร์ด้วยกัน ดังนั้น ควร เข้าใจสาขาวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ด้วย

๒๖.๒ สังคมวิทยากับเศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ศึกษาเกี่ยวกับการผลิตสินค้า (production), การจำแนกแจกจ่าย หรือวิภาค สินค้า(distribution)และการให้บริการ (services) ที่เกี่ยวกับเครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภค เท่าที่เป็นมาในโลกตะวันตกโดยเฉพาะสมัยที่เรียกว่า สำนักคลาสสิก (Classical School) ในประเทศอังกฤษเศรษฐศาสตร์สนใจเรื่องที่มีพื้นเพเกี่ยวกับ เศรษฐศาสตร์โดยตรง เท่านั้น เช่น ในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างราคากับ อุปทาน (supply) การเคลื่อนไหวของเงิน ฯลฯ ในยุคคลาสสิกไม่ค่อยมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมและสาเหตุแห่งความเป็นไปใน เศรษฐกิจของมนุษย์หรือเกี่ยวกับกระบวนการผลิตในฐานะที่เป็นองค์การสังคมแบบหนึ่ง

เมื่อเร็ว ๆ นี้ นักเศรษฐศาสตร์เริ่มให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับมูลเหตุจูงใจ (motivation) ในเรื่องทางเศรษฐกิจ บุพเจตนา ณ ที่นี้ คือ ปัจจัยทางจิตวิทยา ที่ทำให้มีการผลิตสินค้ามากขึ้นเพียงใด และรวมทั้งศึกษาสาเหตุว่า ทำไมสินค้าบางชนิดจึงเป็นที่นิยม หรือไม่นิยมของผู้บริโภค นอกจากนี้ เศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันได้ให้ความสนใจ ศึกษาเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมหรือปัจจัย อื่น ๆ เช่น บทบาทของรัฐบาล, บทบาทของสถาบันการศึกษา, บทบาทของสถาบันศาสนาใน ส่วนที่ เกี่ยวพันกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจด้วย เศรษฐศาสตร์ ได้ให้ความสนใจกับการคาดคะเนหรือทำนายเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ เช่น เมื่อใดจะเกิดเงินเฟ้อ (inflation) เงินฝืด (deflation) สังคมวิทยาสนใจทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิตของสังคม ดังนั้น มีการค้นคว้าที่เกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐศาสตร์ด้วย เช่น มีสาขาสังคมวิทยา ดังนี้ คือ สังคมวิทยาอุตสาหกรรม (Industrial sociology), สังคมวิทยาทาง เศรษฐกิจ (Economic sociology), สังคมวิทยาว่าด้วยการอาชีพ

๒๘.๓ สังคมวิทยากับรัฐศาสตร์ (Political Science)

๑) รัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับการบ้านเมือง การแผ่นดิน หรือ กิจการระดับรัฐ

คำนิยามที่หนึ่ง : รัฐศาสตร์ศึกษา “ใครได้อะไร เมื่อใด และอย่างไร”

(ดูรายละเอียดในหนังสือของ แฮโรลด์ แลสเซลล์ -w ไม่ออกเสียง Harold Lasswell, Politics : Who gets what, when, how.)

คำนิยามที่สอง : รัฐศาสตร์ศึกษา “เกี่ยวกับความยุติธรรมหรือความถูกต้อง คือ เรื่องที่ว่าใครควรจะได้รับบริการปฏิบัติอย่างไรในเมื่อเทียบกับผู้อื่น” (Carl J. Friedrich, Man and His Government. Mcmillan, McGraw-Hill, 1963, p.256.)

คำนิยามที่สาม : รัฐศาสตร์ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการมีอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล (influence and the influential)

คำนิยามที่สี่ : คำนิยามนี้ถือได้ว่าสมบูรณ์ที่สุด คำนิยามนี้มีว่ารัฐศาสตร์เกี่ยวข้องกับเรื่องใหญ่ ๓ เรื่องด้วยกัน คือ

ก. กิจกรรมที่มีศูนย์กลางอยู่ที่การแข่งขันหรือขัดแย้งกันระหว่างบุคคลด้วยกัน ระหว่างกลุ่มชน (เช่น องค์กร, ชุมชน, สโมสร, พรรคการเมือง), ระหว่างสังคมต่าง ๆ (เช่น การสงครามระหว่างประเทศ) เพื่อได้มาซึ่งประโยชน์บางอย่าง

ข. การแข่งขันหรือการขัดแย้งนั้นโดยปกติเกิดขึ้นใน

๑) สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง และ

๒) ในสถานะที่มีการขาดแคลน หรือมีจำกัด

ค. การแสวงหาประโยชน์มีผลกระทบกระเทือนอย่างมากต่อสังคมทั้งสังคม หรือต่อคนส่วนใหญ่ในสังคม

(Sheldon S. Wolin, Politics and Vision. Little, Brown, 1960, p.10.)

๒) รัฐศาสตร์ให้ความสนใจเรื่องพลาณาภาพหรืออำนาจ (power) ในสังคมมาก โดยเฉพาะในองค์การรูปนัยหรือองค์การที่เป็นทางการ (formal organizations) ส่วนสังคมวิทยามักสนใจทั้งองค์การที่เป็นรูปนัยและอรูปนัย (formal and informal organizations) องค์การรูปนัย คือ มีการวางกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผนที่แน่นอน หรือเป็นกิจจะลักษณะ, มีการจดทะเบียนหรือมีการทำให้ถูกต้องตามกฎหมายขององค์การรูปนัย มีตัวอย่าง คือ บริษัท, กองทัพ, หน่วยราชการ องค์การอรูปนัย มีตัวอย่าง คือ ชุมชน, ชมรมระหว่างมิตรสหาย, หรือครอบครัว, กลุ่มวงศาคณาญาติ เป็นต้น

๓) ปัจจุบันนี้รัฐศาสตร์สนใจศึกษาปัจจัยทางสังคมที่มีส่วนสัมพันธ์กับกระบวนการ การหรือวิถีทางการเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้น จึงมีศาสตร์ผสมเกิดขึ้น เช่น

ก) สังคมวิทยาการเมือง (Political Sociology) ซึ่งศึกษาปัจจัยทางสังคม เช่น ภูมิหลังทางการศึกษา, ระดับชนชั้นอันมีผลต่อสถานะ และกระบวนการทางการเมือง

ข) สังคมวิทยาการทหาร (Military Sociology) ซึ่งศึกษาอาชีพทหาร, องค์กรทางทหารและกิจการทางทหารในส่วนที่เกี่ยวกับสภาวะทางสังคมวิทยา

ค) สังคมวิทยาทางกฎหมาย (Sociology of Law) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกฎหมาย, กระบวนการทางกฎหมาย ฯลฯ ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้ร่างกฎหมาย, ผู้ใช้กฎหมาย และชนบทรรมนิยมประเพณีของสังคม

๒๘.๔ สังคมวิทยากับประวัติศาสตร์

๑) นักประวัติศาสตร์ ให้ความสนใจกับการเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามข้อเท็จจริงให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ และสนใจสิ่งที่เป็นมาแล้วในอดีตมากกว่าสภาพเหตุการณ์ปัจจุบัน ประวัติศาสตร์สนใจเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วในระยะเวลาต่าง ๆ กัน ประชาชนมีความเห็นแตกต่างกันว่า เหตุการณ์ล่วงหน้ามาแล้วก็ปัจจุบันเป็น ประวัติศาสตร์ เช่น บางท่านถือว่าการเป็นประวัติศาสตร์ ควรเท่ากับ ช่วงอายุของคน (generation) คือประมาณ ๒๕-๓๐ ปี ช่วงอายุหรือช่วงแห่งวัย หมายถึง อายุที่ก่อตั้งครอบครัว บางท่านถือว่าเหตุการณ์ที่เป็นประวัติศาสตร์ควร จะผ่านมาแล้ว ๑๐ ปี หรือหนึ่งทศวรรษ บางท่านถือว่าแม้เหตุการณ์ผ่านหนึ่งวัน ก็เป็นประวัติศาสตร์ ได้แล้ว ในกรณีนี้ข่าวสารต่างๆ ในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือที่ออกรายการวิทยุเป็นข้อมูลทางประวัติศาสตร์ไปแล้ว

๒) สังคมวิทยาเอาใจใส่กับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่นเดียวกับประวัติศาสตร์ แต่สังคมวิทยาพยายามมองหากฎเกณฑ์ หรือปัจจัยทางสังคมที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์เหล่านั้นขึ้นมาด้วย กฎเกณฑ์ที่ศึกษามักจะพยายามมองจากแง่มุมของสภาพครอบครัว, การรับมรดก, การแบ่งช่วงชั้นของบุคคล, ระดับการศึกษา เป็นต้น

๓) โดยปกตินักสังคมวิทยาศึกษา เหตุการณ์ที่ไม่ล่วงเลยมานานนักและโดยเฉพาะมักมุ่งศึกษาสภาพในปัจจุบัน

๔) นักประวัติศาสตร์มักสนใจเรื่องราวใหญ่ ๆ หรือเหตุการณ์สำคัญ ๆ เช่น การปฏิวัติ, การสงคราม, สภาพข้าวยากหมากแพง, วาตภัย หรือประวัติบุคคลสำคัญหรือผู้เป็นวีรบุรุษ วีรสตรี

๕) แต่นักสังคมวิทยาเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Sociologist) มักให้ความสำคัญกับเหตุการณ์อื่น ๆ ที่ไม่ค่อยตื่นตื้นตื้นนัก เช่น การเปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์ที่ดิน, การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่าง เพศหญิง เพศชายในครอบครัว, การสืบต่อมรดก ฯลฯ

๖) อย่างไรก็ตาม นักประวัติศาสตร์อาจเป็นนักสังคมวิทยาที่ดี และอาจมีนักสังคมวิทยาที่เป็นนักประวัติศาสตร์ที่ดีด้วยก็ได้ ข้อมูลของทั้งสองวิชาสามารถนำมาเกี่ยวพันซึ่งกันและกันเพื่อความถูกต้องทางวิชาการได้

๒๘.๕ สังคมวิทยากับจิตวิทยา

๑) จิตวิทยาเป็นศาสตร์ของจิตหรือกระบวนการทางจิต จิตวิทยาศึกษา การรับรู้ทางประสาทต่าง ๆ การเรียนรู้และการรู้ (perception, learning and cognition) จิตวิทยาศึกษา อารมณ์มูลเหตุจูงใจที่ทำให้คนมีพฤติกรรมต่าง ๆ กันบุคลิกภาพ, ความจำ, สติปัญญา(ไอ. คิว. I.Q.) เป็นต้น ในเรื่องของความจำมีการศึกษาทางจิตวิทยาว่าทำไมคนจึงจำได้และระลึกเรื่องเก่าได้นอกจากนี้ ยังพยายามค้นคว้าความจำแบบกรณีพิเศษที่เรียกว่าความจำแบบกล้องถ่ายรูป (photographic memory) ซึ่งเคยมีตัวอย่างในเรื่องของพระอานนท์ ซึ่งจำได้ทุกอย่างอย่างที่ได้ยิน ได้ฟังหรือได้ทราบมาในเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญา จิตวิทยาศึกษาระดับไอ.คิว. (I.Q.) ของคนโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังศึกษากรณีของผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศมาตั้งแต่เด็ก (ยูวอัจฉริยชน หรือ precocious, พร็โคเซียซ)และผู้มีสติปัญญาเป็นเลิศเมื่อพ้นวัยเด็กแล้ว (อัจฉริยชน genius)

๒) จิตวิทยามีรากฐานจากชีววิทยาและสรีรวิทยามาก

๓) จิตวิทยาพยายามศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของมนุษย์โดยให้เกี่ยวกับสังคมน้อยที่สุดเท่าที่จะน้อยได้

๔) สังคมวิทยากับจิตวิทยาใกล้ชิดในสาขาที่เรียกกันว่าจิตวิทยาสังคม (social psychology) จิตวิทยาสังคมพยายามมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในแง่สังคมและจิตวิทยา เช่น ใน การที่พยายามหาสาเหตุว่าทำไมสงครามจึงเกิดขึ้น อาจพบว่า

ก. ผู้นำทางการเมืองมีจิตไม่ปกติซึ่งเป็นสาเหตุทางจิตวิทยา

ข. และอาจมีปัจจัยทางสังคมเข้ามาเกี่ยวพัน เช่น ก่อสงครามเพื่อลดจำนวนประชากร เป็นสาเหตุทางสังคมวิทยาการก่อหวอดขบวนการนักศึกษาซึ่งมีขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ณ นครเบิร์คลีย์ เมื่อปี ค.ศ.๑๙๖๔ (พ.ศ.๒๕๐๗) อาจมองได้ทั้งสองแง่ กล่าวคือหัวหน้า ขบวนการ (movement) เป็นนักพูดที่สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังจำนวนพันได้เป็น สาเหตุทางจิตวิทยา การโน้มน้าวนี้ทำได้ง่ายขึ้นเพราะภาวะทางสังคม คือ นักศึกษา กำลังเอือมระอา กับสภาพของสถาบันการศึกษา ซึ่งใหญ่โตมโหฬาร อันมีนักศึกษาจำนวนมาก ได้ชื่อว่าเป็น , "พิศาลมหาวิทยาลัย" , "มหิ้ามมหาวิทยาลัย" (เม็กกะเวอร์ สซิตี—megaversity) ซึ่งเป็นสาเหตุทาง สังคมวิทยา

๒๘.๖ สังคมวิทยากับปรจิตวิทยา (Parapsychology) ปรจิตวิทยาเป็นสาขาวิชาที่ใกล้เคียงกับจิตวิทยาแต่ขณะนี้ยังไม่ได้เป็นวิทยาศาสตร์ใน ระดับเดียวกับจิตวิทยา ปร แปลว่า อื่น เช่น ปรโลก แปลว่า โลกอื่น ปรจิตวิทยา คือ การศึกษา ปรากฏการณ์ทางจิตที่ผิดแปลกไปจากเรื่องที่เป็นปกติวิสัย ผู้ค้นคว้าเชิงปรจิตวิทยามาก คือ นักวิชาการอเมริกันชื่อ ศาสตราจารย์ไรน์ (Rhine) ปรจิตวิทยา สนใจในปรากฏการณ์ที่ไม่สามารถอธิบายด้วยหลักวิทยาศาสตร์ธรรมดา เช่น เรื่อง

หุทิพย์ตาทิพย์ (ใช้ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส คือ Clairvoyance ออกเสียงว่า แคลร์ว็วย็อง), เรื่องการลู่ไฟ ไม่ไหม้ผู้ลู่, เรื่องโทรจิต (telepathy) คือ การติดต่อถึงกันได้โดยกระแสจิตโดยไม่เห็นหน้าและโดยไม่ ต้องใช้เครื่องมือกลไกทางวิทยาศาสตร์ และเรื่องการมีกายทิพย์ (astral body) เป็นต้น

๒๘.๗ สังคมวิทยากับจิตวิเคราะห์ศาสตร์ จิตวิเคราะห์ศาสตร์ (ไซโค แอนนาลิสซิส) เป็นความพยายามที่จะเข้าใจกันบึ้งหรือ ส่วนที่ลึกที่สุดของจิต โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นใต้สำนึก (subconscious) หรือไร้สำนึก (unconscious) ภาวะใต้สำนึก(คือยังพอจะรู้ได้ด้วยตนเองได้) กับภาวะไร้สำนึก (ต้องอาศัยการวิเคราะห์ของจิตแพทย์ หรือ นักวิเคราะห์ศาสตร์) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ ผู้สถาปนาจิตวิเคราะห์ให้เป็นศาสตร์ขึ้นมาคือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ชาว ออสเตรีย ในเชิงจิตวิเคราะห์ศาสตร์ ฟรอยด์กล่าวว่าจิตมนุษย์ประกอบด้วย id, ego, superego.

๑) id (อึด) คือ อานาจฝ่ายต่ำ, กิเลส, ตัณหา, ความก้าวร้าว, อึดเป็นแรงผลักดันภายใน

๒) ego (อีโก้) คือ อัตตะ หรืออัตตา หรือตัวเราเอง

๓) superego (ซูเปอร์อีโก้) คืออุดตตรอัตตะ หรือมโนธรรม ซูเปอร์อีโก้เป็นผลจากที่ได้รับอบรม หรือถ่ายทอดจากครอบครัว และจากหน่วยอื่น ๆ เช่น โรงเรียน, จากสื่อมวลชน และเพื่อนร่วมงาน ซูเปอร์อีโก้ เป็นตัวเหนี่ยวรั้งตัวอึด ซูเปอร์อีโก้เกี่ยวพันกับคาสอนของบิดามารดา คาสอนทางศาสนาต่าง ๆ กฎเกณฑ์หรือระเบียบของสังคมอัตตะ คือ ตัวเราซึ่งตามทฤษฎีของฟรอยด์เป็นผลจากต่อสู้กันระหว่างอำนาจฝ่ายต่ำ (อึด) กับฝ่ายสูงหรือมโนธรรม (หาซูเปอร์อีโก้ชนะ ย่อมทำให้เราเป็นคนดี หากอึดชนะ ย่อมทำให้กายเป็นทุขกรหรือยูวอาชญากร, juvenile delinquents), ผู้ติดยาเสพติด(drug addicts) และอาชญากรประเภทต่าง ๆ สังคมวิทยาสนใจพฤติกรรมของคนในสังคม และการมีความรู้ทางจิตวิเคราะห์ ช่วยให้เข้าใจถึง สาเหตุแห่งการประพฤติปฏิบัติของคนไม่ว่าในทางที่ถูกตามทานอง คลองธรรมหรือที่ผิดจารีต

๒๘.๘ สารสามประการของสังคมวิทยา มีคำจำกัดความมากมายเกี่ยวกับสังคมวิทยา สำหรับของศาสตราจารย์ Alex Inkeles แห่งมหาวิทยาลัย Harvard มีว่า “เป็นการศึกษาเพื่อเข้าใจความมีระเบียบแบบแผนทางสังคม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงหรือการสืบทอดทางสังคม” คำนิยามของนักวิชาการอเมริกันผู้นี้ สมควรแยกออกเป็นสามองค์ประกอบ ด้วยกัน ได้แก่ การศึกษาภาวะที่เป็นระเบียบ, ภาวะที่ไร้ระเบียบหรือภาวะอุปกติและภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลง

๒๘.๙ องค์ประกอบที่หนึ่ง : สังคมวิทยาศึกษาระเบียบแบบแผนหรือภาวะปกติ (order) สังคมวิทยาศึกษาเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นใน รูปแบบหรือกระสวน (Pattern) ที่เป็นปกติ วิสัยหรือพอคาดการณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเช่นนั้นเรื่อย ๆ ไปภายใต้เงื่อนไขบางอย่าง เช่นตอนเช้าทุกคนที่ไม่ป่วยหนัก (เงื่อนไขอย่างหนึ่ง) จะลุกขึ้นมาแปรงฟัน เมื่อฝนตกคนส่วนมากจะสวมเสื้อฝนหรือ

การรุ่ม เป็นต้น พฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ปกติ เช่นว่านั้นเกิดขึ้นโดยไม่มีเจตนาหรือตั้งใจอย่างอื่น ๆ ของ กระสวน หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรมทางสังคม มีมากมาย ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การสวมเสื้อผ้าตามสมัยนิยม ขณะจะออกนอกบ้านจัดเป็นกระสวนหรือรูปแบบของวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง

ประการที่สอง การตัดผมเป็นครั้งคราวและสม่ำเสมอ

ประการที่สาม การขับรถชิดถนนด้านใดด้านหนึ่ง (ในสหรัฐอเมริกาและอีกหลายประเทศชิดขวา, ในประเทศไทยกระสวน คือขับรถชิดซ้าย)

ประการที่สี่ การทักทายโอบาปราศรัยเมื่อคนรู้จักพบกัน (กระสวนในประเทศไทย คือ สวัสดี, ในสหรัฐอเมริกา คือ เฮลโล หรือ ไฮ)

ประการที่ห้า การอาบน้ำเป็นปกติวิสัย

ประการที่หก การยื่นสตางค์ค่ารถเมล์ให้คนเก็บ

ประการที่เจ็ด การเชื่อฟังตำรวจจราจร

ประการที่แปด การชำระเงินเมื่อซื้อสินค้า

ประการที่เก้า การไหว้ผู้ใหญ่ หรือปูชนียบุคคล

ประการที่สิบ การใช้คำพูด “ผม, คุณ” ในสังคม ฯลฯ

พฤติกรรมที่เกิดขึ้นแต่ละวันอันเป็นของนำอัจฉริยะที่ไม่ต้องมีการบังคับข่มขู่โดยตรงแต่เป็นเรื่องของคนในสังคมปฏิบัติเอง รัฐบาลหรือผู้มีอำนาจไม่จำเป็นต้องบังคับให้ถูกฟังหรือหิวผมปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นไปโดยมีกลไกแห่งการควบคุมทางสังคมแบบอรูปนัยหรือแบบไม่เป็นทางการ (informal social control) คือ คนในสังคมควบคุมกันเองตัวอย่างของการควบคุมทางสังคมแบบอรูปนัย คือ ถ้าใครไม่อาบน้ำเป็นปกติวิสัยเพื่อนฝูงก็อาจ ค่อนแคะ หรือบอกให้รู้โดยหาจุมุกพูดพืดให้ได้ยิน ถ้าไม่สวัสดีหรือไม่โอบาปราศรัยเมื่อพบเพื่อนฝูงต่อไปก็จะมีเพื่อนฝูงเองการที่มนุษย์ในสังคมมีการประพฤติปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ นับรวมเป็นหมื่น ๆ หรือแสน ๆ อย่างในแต่ละวันโดยที่กิจกรรมเหล่านั้นดำเนินไปโดยไม่ต้องมี ใครบอกหรือบงการ นับว่าเป็นแบบแผนหรือภาวะปกติ ซึ่งดำเนินไปได้โดยอัตโนมัติเชกสเปียร์ (William Shakespeare) กวีเอกชาวอังกฤษ ได้กล่าว ว่า โลกนี้คือละครโรงใหญ่ หมายความว่าแต่ละคนมีบทบาท (role) ของตนเอง และต่างแสดงออกในรูปของการปะทะสังสรรค์หรือสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยรูปแบบที่พอคาดคะเนได้ เช่นเมื่อมีการยืม ทักทายโดยปกติย่อมมีการยิ้มตอบ เป็นต้น

การมีระเบียบแบบแผนคือ การมีกระสวนนานาชนิดในสังคมนี้ มีมาน้อยแตกต่างกันไป แล้วแต่สังคม การมีแบบแผนในเรื่องบางอย่าง จนถึงขนาดบังคับข่มขู่กันโดยไม่จำเป็นนั้นย่อมขัดกับสิทธิมนุษยชนในบางสังคม เช่น ภายใต้ลัทธิเผด็จการมีการบังคับให้มีพฤติกรรมคล้าย ๆ กัน เช่น ให้ อ่านหนังสือที่รัฐบาลกำหนด หรือให้ไว้ทรงผมหรือแต่งตัวตามแนวที่บังคับ การบังคับให้ประพฤติ

ปฏิบัติเหมือน ๆ กันนี้เป็นการวางวงกรอบแห่งพฤติกรรมหรือที่เรียกว่า forced conformity แต่หากพฤติกรรม เกิดขึ้นเองและปฏิบัติซ้ำ ๆ โดยใจสมัครและโดยผ่านเวลานาน ๆ เรียกว่า พฤติกรรมเข้าสู่สภาพแห่งการเป็นประเพณี (tradition)

๒๘.๑๐ องค์ประกอบที่สอง : สังคมวิทยาศึกษาความไม่มีระเบียบแบบแผนหรือสภาพปกติ (Disorder) นอกจากการศึกษาภาวะความเป็นระเบียบแล้ว สังคมวิทยายังศึกษาพฤติกรรมหรือปทัสถาน (norms) ในสังคมที่ไม่มีการปฏิบัติตาม คือ มีผู้ฝ่าฝืน หรือปฏิบัติที่ผิดแปลกไป ตัวอย่างของสภาพไร้ระเบียบแบบแผน คือ การขับรถเร็วเกินกำหนด, การไม่เดินตามทางม้าลาย, การจรรยา, อาชญากรรม, การประพฤตินิติศีลธรรมหรือระบบแบบแผนประเพณี, การก่อเหตุร้าย, สงคราม และการเดินขบวนประท้วง การฝ่าฝืนปทัสถานหรือบรรทัดฐานย่อมมีอยู่ในทุกสังคม แต่หากมีมากเกินไปจนยอมทำให้สังคมอยู่ไม่ได้โดยปกติสุข การฝ่าฝืนที่เห็นชัดได้แก่ การปล้นสะดมควรกล่าวในที่นี้ว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการกระทำที่แตกต่างจากคนทั่วไป (เนียนหรือนั่นคอนฟอร์มมิตี, non-conformity) แต่ไม่ถึงกับเป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อื่นย่อมอาจเป็นผลดีต่อ สังคมนั้นเอง ทั้งนี้เพราะอย่างน้อยที่สุดก็เป็นการปล่อยให้ระบายความรู้สึกอัดอั้นตันใจ เป็นการช่วยไม่ให้เกิดความรุนแรงประทุขึ้นได้

๒๘.๑๑ องค์ประกอบที่สาม : สังคมวิทยาศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมวิทยาศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่มีขึ้นทั้งโดยที่เป็นปกติวิสัย และอปกติวิสัย การเปลี่ยนแปลงในสังคมย่อมมีอยู่เสมอสมดังที่พระพุทธรองค์ได้สั่งสอนไว้ถึงหลักอนิจจัง ปราชญ์กรีกโบราณก็ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงไว้โดยยกอุทาหรณ์ที่ว่า ,ท่านไม่อาจกระโดดลงไปในแม่น้ำได้สองครั้ง (You cannot jump into same river twice.) ทั้งนี้เพราะประการหนึ่งตัวบุคคลเปลี่ยนไปแม้ในช่วง ๑ นาที เซลล์ (กลล) ในร่างกายคนไม่มีอยู่นิ่ง, มีการสลายตัวไปเรื่อย ๆ นอกจากนี้ ตัวแม่น้ำเองก็ไม่ใช่แม่น้ำสายเดิมอีกต่อไปแม้เวลาห่างกันชั่วขณะ เพราะย่อมไหลอยู่เสมอในทางสังคมวิทยา อนิจจังมีมากมายประเภท เช่น การเปลี่ยนแปลงในแง่ของแฟชั่น (fashion)หรือการเห่อชั่วครั้งชั่วคราว, การเปลี่ยนแปลงในอัตราที่ไม่เท่ากันหรืออย่างที่เราเรียกกันว่า เป็น ,ความล้ำ' หรือ ,ความเฉื่อย ทางวัฒนธรรม (culture lag or cultural lag.)

๒๙. สภาพทั่วไปของสังคมวิทยา : เจริญที่สุดในสหรัฐอเมริกา

สังคมวิทยาเป็นศาสตร์ที่อายุน้อยมากเมื่อเทียบกับศาสตร์อื่น ๆ โดยเฉพาะที่เป็นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ การค้นคว้าวิจัยทางสังคมวิทยาสสมัยใหม่ต้องใช้เงินทองจำนวนมาก โดยเฉพาะการวิจัยสนาม (field research) การวิจัยสนาม คือ การหาข้อมูล (data) ใหม่ ๆ จากการออกไปสำรวจและค้นคว้าตาม สถานที่ต่าง ๆ เพราะเหตุที่ว่าการศึกษาวิจัยต้องใช้ทรัพยากรมากและเหตุอื่น ๆ ทำให้สังคมวิทยาซึ่งเริ่มต้นใน ฝรั่งเศส และเติบโตมาด้วยความพยายามของแม็กซ์ เวเบอร์

, ปราชญ์ชาวเยอรมัน ได้ขยายตัวและ เจริญรุ่งเรืองที่สุดในสหรัฐอเมริกาในปัจจุบัน ศาสตราจารย์ ลิปเซ็ต (Seymour M. Lipset) แห่งมหาวิทยาลัย แคลิฟอร์เนีย และต่อมา มหาวิทยาลัย สแตนฟอร์ด ได้เขียนไว้ในหนังสือชื่อ รัฐชนหรือ Political Man, New York : Doubleday, ๑๙๖๐,p.๓๓๒. ว่าเฉพาะที่มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ณ นครเบิร์คลีย์ (University of California, Berkeley) ในสมัยหนึ่งมีนักสังคมวิทยามากกว่าจำนวนนักสังคมวิทยาที่มีอยู่ในประเทศ อังกฤษและ ประเทศแคนาดา รวมกัน ในปัจจุบันเริ่มมีนักสังคมวิทยามากขึ้นในยุโรปและในสหภาพโซเวียต นัก สังคมวิทยาในเอเชีย เริ่มมีมากขึ้นในญี่ปุ่นและอินเดีย ในสหรัฐอเมริกามีผู้สนใจเรื่องราวของสังคม วิทยาอยู่เสมอ เช่น ในคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ หรือวารสารต่าง ๆ หรือในรายการวิทยุและโทรทัศน์ ในวารสารรายสัปดาห์ชื่อไทม์ (Time) ของ สหรัฐอเมริกา ในฉบับประจำวันที่ ๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๓ มีเรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ New Sociology หรือ สังคมวิทยาแนวใหม่ ซึ่งสมควรถอด ความและ เรียบเรียงตามสาระได้ดังนี้

๓๐. สังคมวิทยาแนวใหม่

คนโดยทั่วไปมองนักสังคมวิทยาว่าเป็นผู้เขียนหนังสือหรือตำราที่อ่านเข้าใจยาก มีนัก สังคมวิทยาบางคนซึ่งตั้งใจจะให้มึนลักษณะเช่นว่านั้น คือ เขียนยาก ๆ เพื่อให้รู้สึกว่าการสังคมนิเวศวิทยาเป็น วิชาศาสตร์ที่ยากแขนงหนึ่ง แต่ในปัจจุบันนี้สังคมวิทยากำลังมีการเปลี่ยนแปลงภายในอย่างขนาน ใหญ่บุคคลที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่สังคมวิทยาแนวใหม่ ได้แก่ ศาสตราจารย์ฮอโรวิทซ์ (Irving Louis Horowitz) ซึ่งประกาศออกมาตรง ๆ ว่าเขาสนใจ แนวโน้มใหม่ ให้เกิดขึ้นใน วิชาสังคมวิทยา ศาสตราจารย์ฮอโรวิทซ์ปฏิเสธ คาเชิญที่จะไปในมหาวิทยาลัยเงินเดือนแพง ๆ เขา ยินดีไป รับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาสังคมวิทยาของมหาวิทยาลัยรัตเกอร์ส (Rutgers) สาขาลิงวีสตั้น สถาบันแห่งนี้เป็นที่รวมของบรรดานักศึกษาผู้มาจากครอบครัวที่ยากจน และผู้มีเชื้อสายนิโกร ศาสตราจารย์ฮอโรวิทซ์ เป็นผู้นำคนหนึ่งของสังคมวิทยาแนวใหม่เขาพยายาม คางกัดความใหม่ ๆ ในเรื่องต่าง ๆ เช่นในเรื่อง การเบี่ยงเบนทางสังคม (deviance) หรือปัญหา ทางสังคม ศาสตราจารย์ผู้นี้กล่าวว่าการศึกษาที่ยากจะถือว่าเป็นปัญหาสังคมในสหรัฐอเมริกาใน เมื่อ ๔๑ เปอร์เซ็นต์ของการสมรสในประเทศนั้นลงเอยด้วยการแยกทางเดินระหว่างสามีภรรยา ความหมายก็ คือ เมื่อมีการหย่าร้างมากดังเช่นว่านั้น น่าจะเป็นเรื่องปกติวิสัยมิใช่เป็นการเบี่ยงเบน ดังนั้น แนวโน้มของสังคมวิทยาคือ ควรมองที่สถาบันครอบครัวว่าเหมาะสมหรือถูกต้อง เพียงใดใน สังคมแทนที่จะไปมองไปที่ข้อบกพร่องอันเกิดขึ้นในการสมรส หรือถือว่าการหย่าร้างเป็น ปัญหา สังคม การมองสถาบันครอบครัวว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเป็นการมองไปที่ประเด็นใหญ่ซึ่ง จะช่วย ให้เข้าใจสังคมและองค์ประกอบของสังคมดีขึ้น

๓๑. สังคมแนวใหม่เน้นเรื่องการเปลี่ยนแปลง

การให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงแทนที่จะย้ายเรื่องการอยู่คงที่หรือการมีเสถียรภาพในสังคมเป็นผลงานของศาสตราจารย์ ซีไรท์ มิลล์ (C.Wright Mills) แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เป็นส่วนใหญ่(ท่านถึงแก่กรรมในปี ค.ศ.๑๙๖๒ เมื่ออายุเพียง ๔๒ ปี) ศาสตราจารย์มิลล์ ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาแนวใหม่คัดค้านความเชื่อที่ว่าสังคมมีแนวโน้มไปสู่ การอยู่คงที่และการเป็นระเบียบเรียบร้อย (order) ศาสตราจารย์ฮอรวิตซ์ เป็นผู้รับช่วงความคิด ของมิลล์ที่ว่า สังคมมนุษย์มีแนวโน้มไปในทางการเปลี่ยนแปลงมากกว่าการอยู่คงที่ ฮอรวิตซ์ เป็นบุตรของ คนทากุญแจเชื้อสายที่มาจากรัสเซียบิดาของเขาไม่รู้หนังสือเลย ฮอรวิตซ์ได้เคยเดินทางไปศึกษาสังคมในอเมริกาใต้ และได้ประสบการณ์เกี่ยวกับการแตกแยกการขัดแย้งภายในสังคม ศาสตราจารย์ฮอรวิตซ์เป็นผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการก่อตั้งและดำเนินงานวารสาร แทรนแซกชัน (Trans-actions) ซึ่งมีเข็มไปในทางสังคมวิทยาแนวใหม่

๓๒. สังคมวิทยาแนวเดิมเป็นไปแนววิทยาศาสตร์บริสุทธิ์

ประเด็นที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากในสังคมวิทยาแนวเดิม ได้แก่ การปฏิบัติตรงตามกฎต่าง ๆ ของสังคมวิทยา โดยไม่ยอมวินิจฉัยข้อบกพร่องที่อาจมีขึ้นได้ กฎหรือหลักการของสังคมวิทยาแนวเดิม คือ ตรงตามสูตรของวิทยาศาสตร์ทางสังคม กฎของสังคมวิทยาแนวเดิมมีดังนี้ ประการแรก : การละเว้นจากการออกความเห็น หรือการวางทฤษฎะกลาง ๆ (ethical neutrality) ในเรื่องทางศีลธรรม การมีทฤษฎะกลาง ๆ คือ ไม่แสดงทฤษฎะว่าสิ่งทีวิจัยนั้นดีหรือไม่ดี, ควรหรือไม่ควร ตัวอย่าง คือ อาจวิจัยเกี่ยวกับการติดยาเสพติด โดยไม่แสดงความคิดเห็นว่าการติดยาดังกล่าวเป็นของดีหรือไม่ดี

ประการที่สอง : การเลือกปัญหาสำหรับวิจัยเพราะสามารถวิจัยได้โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ ไม่ใช่เพราะปัญหานั้นมีความสำคัญในตัวของมันเอง นักสังคมวิทยาแนวเก่า เป็นห่วงเรื่องความถูกต้องทาง

วิทยาศาสตร์มาก ดังนั้น จึงเน้นการวัดหรือการทดลองทางวิทยาศาสตร์ แต่ปรากฏว่าในบางเรื่องไม่สามารถทำการทดลองได้ง่าย ๆ เช่น เรื่องของการไม่มีความเชื่อหรือการไม่มีความรู้ใด ๆ เลย

ประการที่สาม : นักสังคมวิทยาแนวเก่า เห็นด้วยกับการแยกตนเองในฐานะเป็นนักวิทยาศาสตร์ทางสังคมออกจากสภาพแห่งการเป็นผู้มีความรับผิดชอบทางการเมืองและ ทางศีลธรรมจรรยา นักสังคมวิทยาแนวเก่าไม่คำนึงว่าผลแห่งการค้นพบของตนจะกระทบกระเทือนเรื่อง ของมนุษยธรรม หรือศีลธรรมจรรยา

๓๓. สังคมวิทยาแนวใหม่มองโลกเหมือนกับว่าเป็นห้องทดลองขนาดใหญ่ของสังคม

นักสังคมวิทยาแนวใหม่ ซึ่งศาสตราจารย์ฮอรวิตซ์ เป็นหัวแรงหนึ่งนั้นถือว่าโลก (สังคมทั้งหมด) เป็นเสมือน ห้องทดลองมหาศาลแทน ที่จะเอาห้องทดลอง (ที่สร้างขึ้นหรือสมมติขึ้นแคบ ๆ) เป็นแหล่งศึกษา การมองโลกว่าเป็นเสมือนห้องทดลอง คือ การพิจารณาสภาพความเป็นจริงหรือ การได้สัมผัสกับประสบการณ์ในชีวิตจริง เช่น ในสลัมหรือในเรือนจำนักสังคมวิทยาแนวใหม่ถือว่าต้องศึกษามนุษย์ในทุกแง่ทุกมุม ดังนั้น จึงไม่จำกัดว่าจะใช้วิธีการทางสังคมวิทยาเท่านั้น แต่อาจใช้วิธีการทางจิตวิทยาหรือทางประวัติศาสตร์ศึกษาด้วยก็ได้

ในการศึกษาเรื่อง เรือนจำ ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาผู้หนึ่งได้เข้าร่วมกับแนวใหม่ในสังคมวิทยา ด้วยการให้นักโทษหกคนในคุก ซาน เควนติน(San Quentin) ในรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นผู้ช่วยในการวิจัยค้นคว้าหาความจริงว่าเรือนจำเป็นสถานที่ซึ่งก่อให้เกิดการกระทำที่โหดร้ายรุนแรง ทั้งนี้เพราะมีสภาพแวดล้อมในเรือนจำไม่ดี การที่ให้นักโทษผู้มีประสบการณ์โดยตรงเป็นผู้วิจัยปรากฏว่าได้ทราบข้อมูลใหม่ ๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่มีใครเปิดเผยมาก่อนเลย

นักสังคมวิทยาแนวใหม่มีบทบาทต่าง ๆ กัน เช่น มีบทบาทในการสนับสนุนให้รัฐบาลอเมริกันช่วยเหลือผู้ยากจนโดยวิธีการประชาสงเคราะห์ บางคนมีส่วนร่วมในการตั้ง “หน่วยช่วยงาน” ให้ผู้ว่างงาน

นอกจากนี้ คณะกรรมการระดับชาติเพื่อค้นหาสาเหตุและหาทางป้องกันการกระทำอันรุนแรงและที่เสียเลือดเนื้อ (ซึ่งประธานาธิบดีอเมริกันสั่งให้ตั้งขึ้นมา) หลังจากการจลาจลวุ่นวายในสหรัฐอเมริกา เมื่อปลายปี ค.ศ.๑๙๖๕ ยังคล้อยตามข้อเสนอของนักสังคมวิทยาแนวใหม่ที่จะไม่ให้สลัมหรือแหล่งเสื่อมโทรม ถูกรื้อถอนโดยปลูกอาคารที่ใหญ่โตขึ้นแทน เพราะการกระทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้ยากจน ผู้ไม่มีเงินเช่าหรือซื้ออาศัยสังคมวิทยาแนวใหม่สนใจปัญหาสังคมมากกว่าสภาพปลอดภัย

นักสังคมวิทยาแนวใหม่เป็นห่วงข้อบกพร่องของโลกมากกว่าข้อดีที่มีอยู่แล้ว สังคมวิทยาแนวใหม่สนใจในปัญหาสังคมมากกว่าสภาพปกติ การสนใจปัญหาสังคมของสังคมวิทยาแนวใหม่ มุ่งที่จะให้สังคมดีขึ้น ดังนั้น สังคมวิทยาแนวใหม่จึงใกล้ชิดกับหลักการทางสังคมสงเคราะห์หรือสวัสดิการทางสังคม (Social welfare) หลักสังคมสงเคราะห์ คือ มีการปฏิบัติให้สภาพสังคมดีขึ้นกว่าเดิม

อนึ่ง ศาสตราจารย์ฮอรวิตซ์ เป็นห่วงว่านายแพทย์ที่จะเชี่ยวชาญสังคมนั้นป่วยพอ ๆ กับสังคมเอง นายแพทย์ ณ ที่นี้ คือ นักวิชาการ นักวิชาการบางคนอาจไม่ทราบสมมติฐานของโรค (ปัญหา) ที่แท้จริง นอกจากนี้ นักวิชาการบางคนอาจเพื่อฝันวางโครงการเกินขอบเขต จึงกลายเป็นตัวปัญหาเสียเอง และไม่อาจแก้ไขปัญหาใด ๆ ได้

สังคมวิทยาและศาสตร์อื่น ๆ แนวใหม่ดึงดูดให้คนสนใจสังคมวิทยามากขึ้น
การที่เกิดสังคมวิทยาแนวใหม่ซึ่งมีความสนใจที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์มีส่วนที่ทำให้มีนิสิตนักศึกษาตื่นตัว เข้าศึกษาวิชาสังคมวิทยามากขึ้นอย่างไม่น่าเชื่อ เช่น

๑) ที่มหาวิทยาลัย**ปรัินตัน** ในสหรัฐอเมริกาปรากฏว่าภายในช่วงเวลาเพียง ๔ ปี จำนวน นักศึกษาในวิชาสังคมวิทยาเพิ่มขึ้นถึง ๒๐๐ % คือ ขึ้นเป็นถึง ๑,๐๐๐ คน

๒) ที่วิทยาลัยของรัฐที่เมือง**ซานโฮเซ(San Jose)** ในแคลิฟอร์เนีย มีนักศึกษาสังคมวิทยา ขยาย มากขึ้นถึง ๓๕๐ % ภายในระยะเวลา ๓ ปีเท่านั้น สังคมวิทยาเกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอื่น ๆ ในหมวดสังคมศาสตร์ สังคมวิทยาแนวใหม่กำลังเป็นที่ นิยมมากละมีส่วนผลักดันให้คนนิยมศึกษา สังคมวิทยา และศึกษาเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น